Authorized by — Lizenz — Izdošanas atļauja: ICD-OMBG :: Atbildīgais redaktors — Editor in-Chief: Kārlis Rabācs, vietnieks: Aleksandrs Liepa, redakcijas sekretārs: Maksis Cullitis; redaktori: Andrējs Rudzis (Minchenē), Harijs Mindenbergs (Eslingenā), Arnolds Šmits (sports), Zigurds Bārda (tehniskais izkārtojums)

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 4 (11)
Piektdien, 1947. g. 17. I.

Iznāk otrdienās un piektdienās :: Izdevējs: Bavārijas apgabala latviešu komitejas uzdevumā Latviešu preses darbinieku sadarbības kopa :: Redakcija: Günzburg/D., Bürgermeister - Landmann - Pl. 7, t. 92 :: Printed by Schwäb. Volksblatt, Günzburg/Don., Bürgerm. - Landmann-Pl. 7 :: Metiens - Circulation: 4000

Aktuālās problēmas

Latviešu Centrālās Komitejas prezidija skatījumā

Sakarā ar vairākiem nozīmīgiem notikumiem bēgļu dzīvē, kuru vidū īpaši jāmin darba piedāvājumi baltiešiem ārpus Vācijas un dažu Dienvidamerikas zemju pārstāvju apciemojumi bēgļu nometnēs, mūsu līdzstrādnieks griezās pie LCK prezidija, lai uzzinātu latviešu bēgļu pārstāvības domas šajos jautājumos. Uz mūsu jautājumiem LCK prezidijs deva šādas atbildes.

„LCK par izceļošanu neuzskata bēgļu saistīšanos darbā kādā no Eiropas valstīm. Attiecībā uz tālākas emigrācijas iespējām un to pētīšanu LCK ievākusi ziņas no oficiāliem avotiem par izceļošanas iespējām ārpus Eiropas, bet faktiski tādas iespējas pagaidām ir tikai atsevišķām personām, privātā kārtā gādājot izbraukšanas atļaujas, kamēr IRO sāks šo lietu kārtošanu sava budžeta un uzņēmējas valsts financiālo līdzekļu robežās. Pēc LCK informācijas, visvairāk par baltiešu izvietošanu savā zemē pašlaik interesējas Kanādas valdība."

Jautājumā par darba piedāvājumu baltiešiem Beļģijā un Brazilijas valdības imigrācijas ierēdņu misiju DP nometnēs, LCK norāda: Sakarā ar Beļģijas valdības piedāvājumu baltiešu bēgļiem saistīties ogļraktuvju darbos, LCK un LCP delegācija izbraukusi uz Beļģiju iepazīties uz vietas ar darba un dzīves apstākļiem. Pēc šīs delegācijas atgriešanās šo jautājumu izlems jaunā LCP savā pirmajā sesijā. — To personu reģistrēšana, kas izteikušas vēlēšanos izceļot uz Braziliju, notiek jau ilgāku laiku Londonas starpvaldību bēgļu komitejas uzdevumā, pie kam līdz šim pieteikušies galvenā kārtā tie-šī, kam Brazilijā radi vai ticības brāļi (baptisti). No katra reflektanta tiek prasītas ziņas, kas viņu aicina uz Braziliju, kādas viņam tur ir darba iespējas un vai viņš pats saviem līdzekļiem var segt transporta izdevumus. Pagaidām Brazilijas valdība repatriē no Eiropas tikai savus pavalstniekus, kas kara apstākļu dēļ nevarēja atgriezties savā tēvzemē. Starp šiem repatriantiem ir arī dažas latviešu ģimenes, kas jau pirms kara bija Brazilijas pavalstnieki.

Uz jautājumu, vai LCK stāsies sakaros ar šo atsevišķo valdību imigrācijas ierēdņiem pārbaudīt viņu piedāvājumus un dot savas atsauksmes, LCK prezidijs atzīmē: Saskaņā ar mūsu sūtņu norādījumiem, LCK neatbalsta masveidīgu tautiešu izceļošanu uz Dienvidamerikas zemēm un vispār domā, ka pirms Latvijas starptautiskā stāvokļa galīgas noskaidrošanas pāragri domāt par izceļošanu ārpus Eiropas.

Par darba piedāvājumiem baltiešiem Eiropā ārpus Vācijas un ar to saistīto varbūtējo ģimeņu šķiršanu, LCK prezidijs savu viedokli formulē šādā atbildē: LCK uzskata ģimeņu šķiršanu par ļaunu, bet līdz šim sakarā ar stāšanos darbā Anglijā tā skārusi tikai dažus simtus tautiešu. Par pārrunu stadijā vēl esošiem darba piedāvājumiem pagaidām pāragri spriest. Daži no viņiem paredz arī ģimenes pārvietošanos pie sava apgādnieka.

Attiecībā uz ziņām, it kā darba iespējas baltiešiem pavērtos arī Anglijas lauksaimniecībā un par eventuālu iespēju šajā darbā saistīties arī amerikāņu joslā dzīvojošiem tautiešiem, LCK prezidijs norāda, ka jautājums par baltiešu iesaistīšanos darbā angļu lauksaimniecībā un būvniecībā vēl nav tālāk Anglijas darba ministrija. Par pozitīvi to izlemjot, pēc līdzšinējiem piedzīvojumiem spriežot, maz ticams, ka tādu piedāvājumu attiecinās arī uz amerikāņu joslu.

Tāds ir LCK prezidija viedoklis jautājumos, kas tagad nodarbina tautiešu prātus. Tas balstās uz LCP un LCK pārrunām un lēmumiem, kā arī uz informācijas, kas mūsu bēgļu vadībai ienāk no oficiāliem avotiem. Visumā var izlobīt, ka valstis, uz kurām būtu iespējama tālāka emigrācija, vēl arvien ir ļoti atturīgas līdzšinējās imigrācijas politikas radikālā grozīšanā. Nav nekāds brīnums, ka iesniegumi un ierosinājumi paliek bez atbalss. Arī darba piedāvājumi un to pieņemšana ir sarežģīti jautājumi.

E. R.

ASV grib mieru, bet „ne par katru cenu"

UP ziņo, ka iespaidīgās ASV senāta ārlietu komisijas priekšsēdis, republikāņu partijas ārpolitikas vaditājs senātors Vandenbergs alcinājis jauno ārlietu ministru Maršalu „izkalt negrozīgu amerikāņu ārlietu politiku."

Runādams par lielvalstu sadarbību miera nodrošināšanai, Vandenbergs teicis: „Mēs negatavojamies iekarojumiem. Mēs negribam citu iekarojumus ne attaisnot, ne pārsūdzēt. Mēs neprasām sev nekā cita, kā tikai abpusēji godīgu rīcību. Mūsu galīgo nostāju noteiks šīs rīcības izveidošanās. Mēs neesam ieinteresēti panākt vienošanos par katru cenu."

Vandenbergs izteicies arī, ka:

1) pārāk plaša veto pielietošana varētu pārvērst UN darbību par „kīvēšanos" un izjaukt atbrunošanos.

2) Patreizējā „saimniecisko ideoloģiju sadursmēs ASV neatkāpsies no savas esenciālās atbildības."

3) ASV neatbruņosies un neatteiksies no „savas dominējošās priekšrocības", ko tām dod atombumba, kamēr pasaulei nebūs garantiju par pietiekamu „aizsardzību pret nodevību".

4) ASV politika Tālajos austrumos būtu jāgroza, lai atbalstītu tos, kas prasa stipru, darboties spējīgu Ķīnu, varbūt ģenerāļa Čangkaišeka konstitūcijas ietvaros.

5) Vācijai draud chaoss un posts, ja krievu un franču joslas saimnieciski nepievienos angļu - amerikāņu joslām. ASV jāpārliecina pasaule par to, ka amerikāņi „turpinās okupāciju, kamēr uzdevums būs veikts."

Angļu joslā izsniegs izceļošanas atļaujas

Berlīnē, 14. 1. (AP). Angļu militārā valdība paziņojusi, ka sagatavo plānu ierobežotu atļauju izsniegšanai vāciešiem un cittautiešiem izceļošanai no angļu okupācijas joslas uz ārvalstīm. Plānā paredzēta ārzemju pasu un izceļošanas atļauju izsniegšana vāciešiem un cittautiešiem. Pirmām kārtām atļaujas domātas cittautiešiem, jo daudzi no tiem dzīvo DP nometnēs un dažas Dienvidamerikas valstis ir ar mieru uzņemt iecelotājus. Īslaicīgus apmeklējumus ārvalstis pieļaus tikai retos izņēmuma gadījumos.

IRO nodomi DP jautājumā

NORAIDĪTS LŪGUMS DEBLOĶĒT JAUNAS SUMMAS BĒGĻU ATBALSTAM NO LAVIJAS VALSTS LĪDZEKĻIEM

ASV valdība, kā ziņo „Nedēļas apskats", noraidījusi sūtņa A. Bīlmaņa lūgumu deblokēt jaunus kreditus no Amerikā bloķētajiem Latvijas valsts līdzekļiem latviešu bēgļu atbalstam. Noraidījums motivēts ar to, ka turpmāk par bēgļiem gādāšot IRO.

Par IRO darbības nodomiem „New York Times" ziņo, ka tās mērķis esot likvidēt DP nometnes un atrast bēgļiem paliekamas mājvietas. Daudzi nežīdu austrumeiropieši, kopskaitā ap 800.000, to vidū 500.000 poļu, 30.000 dienvidslavu un 180.000 baltiešu — esot savu valstu pašreizējo politisko režīmu pretinieki un liedzoties atgriezties. IRO vispirms tāpēc mēģināšot dabūt garantijas no politisko bēgļu dzimtenēm, ka atgriešanās gadījumā tie netiks vajāti. Kur būšot skaidrs, ka repatriācija neiespējama, tur IRO mēģināšot panākt vienošanos ar citu valstu valdībām par bēgļu grupu uzņemšanu. Kamēr tie nebūs no jauna novietoti, nometnēs strādās IRO darbinieki un aprūpēs bēgļus, gādājot tiem pārtiku, pajumti un pēc iespējas darbu. Laikraksts piebilst, ka šī ziema bēgļiem drēgnās barakās un DP nometnēs būšot sevišķi grūta, gan ne tik daudz fiziski, kā morāliski. Bezcerība augot un daudzi no nerepatriējamiem bēgļiem jūtot, ka pasaule tos aizmirsusi.

DENA ziņo, ka pirmā IRO darba sagatavošanas komisijas sēde sāksies 11. februārī Ženēvā. UN ģenerālsekretāra vietnieks jau izsūtījis ielūgumus 8 valstīm, kas parakstījušas

Atzīmējams, ka izteiktas domas, ka jau tuvākā laikā IRO sāks izsniegt bēgļiem īpašas pases, kas tiem dos tiesības iebraukt 15 dažādās valstīs, kuru valdības parakstījušas jauno pasu konvenciju. Šo valstu vidū ir arī ASV, Lielbritānija, Francija, Kanāda, Skandināvijas valstis, Austrālija, Argentīna, Brazilija. Pie ziņām par Latvijas ģenerālkonsulāta darbības apturēšanu Bernē, piebilstams, ka tagad kluvis zināms, ka arī Argentīnas ārlietu ministrija izsaukusi pie sevis tur akreditēto Baltijas valstu pārstāvjus un paziņojusi, ka viņu darbība pārtraucama. Tas, tāpat kā Šveices gadījumā, noticis pēc tam, kad Argentīna parakstījusi tirdzniecības līgumu ar PSRS.

Sarunas par padomju bazēm Špicbergenā

Pagājušā nedēļā Anglijas ārlietu ministrijas pārstāvis paskaidrojis, ka Padomju Savienība lūgusi Norvēģijai atļaut ierīkot militāru bāzi Špicbergenas salās. Norvēģijas ministru prezidents atteicies ziņas par krievu pieprasījumu apstiprināt vai atsaukt, bet atzinis, ka pēc Padomju Savienības ierosinājuma pārrunāta Špicbergenas noligums grozīšana. Norvēģijas valdības publicētā paziņojumā teikts, ka sarunas par pārkārtojumiem notikušas jau 1944. g. rudenī un 1945. g. pavasarī. Par šīm sarunām, saziņā ar Krieviju, informētas arī citas lielvalstis.

15. janvārī publicēta TASS ziņa par padomju viedokli jautājumā par Padomju Savienības un Norvēģijas „kopīgas aizsardzības nepieciešamību Špicbergenā." TASS apgalvo, ka vienošanās šai jautājumā panākta jau 1944. un 1945. gadā. „Iepriekšējo sarunu garā" 1946. g. novembrī notikusi tālāka domu izmaiņa starp Padomju Savienības ārlietu ministru Molotovu un Norvēģijas ārlietu ministru Langi.

Norvēģijas valdības komunikē par sarunām, kas publicēts pirms TASS ziņojuma, pateikts, ka 1944. un 1945. g. sarunās abas valstis atzinušas padomju prasību pamatotību, bet nolēmušas, ka galīgi varēs vienoties tikai pēc kara un saziņā ar valstīm, kas parakstījušas Špicbergenas noligumu. Šo noligumu, kas nodeva Špicbergenas salas Norvēģijas ricībā, 1920. g. parakstīja ASV, Anglija un tās dominijas, Francija, Itālija, Japāna, Holande un Skandinavijas valstis. Padomju Savienība oficiāli pievienojās noligumam 1925. g.

Anglijas ārlietu ministrija tagad atkārtoti norādījusi, ka noligumā Špicbergenas salas nodotas Norvēģijas pārvaldē ar noteikumu, ka tā nedrikst izlietot šīs stratēģiski izdevīgās salas ar bagātām akmeņogļu atradnēm militāriem nolūkiem. Tā nedrikst arī atļaut šais salās celt nocietinājumus vai militāras bazes nevienai citai valstij.

Londonā norāda, ka Špicbergenas salas, kas sastāv no vienas lielas un daudzām sikām salām starp Norvēģiju un Grenlandi, guvušas sevišķu stratēģisku nozīmi pēc pēdējiem amerikāņu mēģinājumiem Ziemeļpola pārlidošanai. Špicbergenas tālākā ziemeļu sala atrodas tikai ap 1500 km no pola.

Kopš 1900. g. Špicbergenā rok akmeņogles. Lielākās raktuves pirms kara piederēja norvēģiem, bet dažas izmantoja arī krievi. Norvēģu un krievu ogļračus 1941. g. no salas aizveda kanādiešu ekspedīcijas karaspēks. Pēc tam vācieši raktuves sapostīja. Tagad tās pa daļai atjaunotas un pag. gadā ražoja 50.000 to ogļu. Šigada produkcija paredzēta jau 400.000 to. Salās atrodas ap 1000 norvēģu ogļraču. Pagājušā novembrī krievi paziņoja, ka kāda padomju pētnieku un raktuvju speciālistu grupa izbraukusi no Ļeņingradas uz Špicbergenu ar 16.000 to būvmateriāla krieviem piederošo raktuvju atjaunošanai līdz 1948. gadam. Norvēģi bijuši pārsteigti par nodomu sasniegt Špicbergenu ziemā un tagad izsakās, ka joprojām arī neesot ziņu, ka ekspedīcija būtu mērķi sasniegusi.

DENA, NZ, „New York Herald Tribune"

Gatavošanās Maskavas konferencei

ĀRLIETU MINISTRU VIETNIEKI LONDONĀ UZKLAUSA MAZĀKO VALSTU PRASĪBAS VĀCIJAI

14. janvārī Londonā sākās četru lielvalstu ārlietu ministru vietnieku apspriedes, kurās jāveic priekšdarbi ārlietu ministru padomes sesijai, kas, sākot ar 10. martu, Maskavā izstrādās miera līgumus ar Vāciju un Austriju.

Viens no pirmajiem ārlietu ministru vietnieku uzdevumiem Londonā būs uzklausīt „ieinteresēto valstu" domas Vācijas jautājumā. Uz šo konferenci ielūgti pārstāvji no Beļģijas, Holandes, Čechoslovākijas, Polijas, Dienvidslavijas, Grieķijas, Austrālijas, Dienvidafrikas, Kanādas, Ķīnas, Norvēģijas, Dānijas, Indijas, Jaunzēlandes, Baltkrievijas, Ukrainas, Brazīlijas un Luksemburgas. Par „ieinteresētām valstīm" sauc visas Vācijas kaimiņvalstis, kā arī tās valstis, kas tieši pret Vāciju karojušas. Nav paredzēta pašu vāciešu domu uzklausīšana.

VĀCIJAS KAIMIŅVALSTU PRASĪBAS

pēc Londonas „Times" informācijas būs šādas:

Francija par visām lietām prasa, lai Zāras apgabalu saimnieciski iekļauj Francijā, kaut arī to politiski atstātu Vācijai. Reinzeme no pārējās Vācijas jāatdala, jāsaskalda sīkākās valstiņās un jāpakļauj pastāviga okupācijas karaspēka kontrolei. Rūras apgabals jāpakļauj starptautiskai kontroles iestādei. Elzasā un Lotringijā franči pieprasa sīkākus robežu pārlabojumus. Vispār viņi grib, lai Vāciju pārvērš par valstiņu federāciju.

Beļģija prasa nelielu pierobežas apgabalu pie Monšavas, reparācijas, tiesības piedalīties to vācu zemes bagātību izmantošanā, kas ctrodas tuvu Beļģijas robežai, garantijas, ka vācu preču transits netiks novirzīts no dabiskā ceļa caur Beļģijas ostām.

Holande prasa, lai tai piešķir 1750 kvadrātkilometru lielu apgabalu ar ogļraktuvēm dienvidos no Venlo un Burdaņas naftas lauku. Svarīgas ir arī holandiešu territoriālās prasības Emsas grīvas apgabalā, kas tiem esot vajadzīgas, lai reālizētu purvu un māršu zemju nosusināšanu. Holande vēl prasa koncesijas dažās vācu ogļu un kalija raktuvēs un tāpat kā beļģi grib garantijas, ka vācu preces vedīs caur viņu ostām.

Polijas svarīgākā prasība ir, lai arī miera līgumā par Vācijas austrumu robežu nosaka Oderas un Neisas līniju. Savā laikā ASV ārlietu ministrs Bernss ir paskaidrojis, ka ASV tam nepiekrīt un robeža dažās vietās jāpabīda par apm. 150 km atpakaļ uz austrumiem. Šis jautājums laikam būs viens no grūtākiem debatēs par miera līgumu ar Vāciju. Padomju Savienība domā, ka jautājums jau izšķirts un ārlietu ministriem faktiski nospraustā Polijas rietumu robeža tikai oficiāli jāapstiprina. Francija atbalsta Polijas viedokli, bet Anglija domā, ka apstrīdētie apgabali pagaidām jānodod Polijas apsaimniekošanai ar noteikumu, ka Polija izpilda arī citus Potsdamas noligumā noteikumus.

Čechoslovakija stratēģisku apsvērumu dēļ pieprasa vācu apgabalus Sudētu kalnu nogāzēs un brīvas kuģošanas tiesības pa Elbu un Donavu, kā arī tiesības izmantot Hamburgas ostu.

VAI KRIEVIJA SAGĀDĀS PĀRSTEIGUMUS?

Par lielvalstu prasībām vēl īstas skaidrības nav. AP pārstāvis Maskavā nesen ziņoja, ka krievi Maskavas konferencē pārsteigšot sabiedrotos ar jauniem priekšlikumiem, tāpat kā viņi to darījuši atbruņošanās jautājumā. Krievijai esot jaunas domas Vācijas jautājumā. Stalina atgriešanās no atvaļinājuma esot jauns pamudinājums visai padomju ārpolitikai.

ASV nostāja tāpat vēl sīkumos nav zināma, it sevišķi vēl tādēļ, ka Vācijas jautājuma izlemšana tagad lielā mērā kļuvusi atkarīga no jaunā ārlietu ministra Maršala. Bet amerikāņi jau rēķinājas ar to, ka jautājums būs ļoti grūts. „New York Herald Tribune" nesen ievadrakstā atbildēja „Izvestijas" nikniem uzbrukumiem amerikāņu un angļu okupācijas politikai Vācijā. Laikraksts sāk ar atgādinājumu, ka šis „Izvestijas" uzbrukums ir nopietns brīdinājums tiem, kas cer, ka Maskavas konferencē varētu gūt vieglus panākumus. Vācijas problēma esot Eiropas problēma un Eiropas problēma esot pasaules problēma. „Izvestijas" pārmetums, ka ASV un Anglija nelevērojot Potsdamas noligumu un neuzskatot Vāciju par „saimniecisku vienību", esot tieši tas pats, ko ASV pārmetot Krievijai. Katra lielvalsts būtu prieciga, ja varētu apvienot Vāciju pēc sava ieskata. Bet nelaime esot tā, ka komūnistu sistēma absolūti nesaskaņojama ar amerikāņu kapitālisma sistēmu un ne Krievija, ne ASV, ne Anglija nevarot piekrist domai, ka Vācija gluži vienkārši varētu kļūt politiski un saimnieciski atkariga no vienas pašas lielvalsts.

„New York Times" aizrāda, ka Bernss pirms piekrišanas Maskavas konferencei iesniedzis Molotovam divas prasības, kam pievienojušies arī Anglijas un Francijas ārlietu ministri. Pirmā prasība bijusi, lai pirms Maskavas konferences uzklausītu mazāko valstu priekšlikumus, otra, lai Maskavā ārzemju preses pārstāvjiem būtu tāda pat brīvība kā Nujorkā, Londonā un Parīzē.

Molotovs apsolījis, ka izpildīs abas prasības. „New York Times" par to starp citu raksta: „Preses un runas brīvība liks pilnīgi pārgrozīt pastāvošo Krievijas kārtību preses un radio sakaru kārtošanā. Krievijai būs bez ierobežumiem jāatļauj ieceļot visiem tiem ārvalstu preses korespondentiem, kurus turp sūtīt nolems preses vai radio organizācijas, neļautājot, vai tie ir „vēlami" vai nē. Krievijai būs pilnīgi jāatsakās no izsūtāmo ziņu cenzūras, tā lai preses ziņojumi netiktu ne saīsināti, ne sagrozīti, un lai to izsūtīšana netiktu aizkavēta. Tāpat būs nepieciešama kustības brīvība visiem korespondentiem un delegātiem, ieskaitot brīvību satikties ar otru, nepieciešamas garantijas, ka neapcietinās arī krievus, kas palīdzēs ārzemniekiem, un garantijas, ka ārzemniekus nenovēros ar slepenās policijas diktafoniem. Beidzot būs nepieciešama brīvība saņemt visas ziņas no ārvalstīm, ja arī ne krievu tautai pašai, tad vismaz ārzemju delegātiem, lai tie zinātu, ko par viņu darbu domā un spriež. „Ja Maskava nevar šīs brīvības garantēt," saka „New York Times", „tad pārējiem sabiedrotiem nav tiesību rīkot konferenci par tik svarīgu jautājumu Maskavā."

„PRESES ARMIJA GATAVOJAS SOĻOT UZ MASKAVU"

Ar virsrakstu „Preses armija gatavojas soļot uz Maskavu" par to pašu jautājumu raksta arī „Daily Mail" līdzstrādnieks Randolfs Čerčils. Viņš iesāk ar aizrādījumu, ka Molotovs varbūt nožēlošot Bernsam doto solījumu. Nujorkā UN pilnsapulci vērojuši vairāk kā 1000 žurnālistu. Uz Maskavu kopā ar tiem, kas būs norīkoti ziņošanai par ārlietu ministru apspriedēm, došoties daudzi, kas gribēšot izmantot reto gadījumu, lai ieskatītos citkārt nepieejamajā Krievijā. Esot jādomā, ka Krievijas vizas pieprasīs vismaz 600 žurnālistu. Amerikāņu, angļu un franču ārlietu ministrus pavadīšot vismaz vēl 600 viru, jo katru ministru šādā konferencē pavadot ap 200 personu. Tās vien jau sagādāšot lielas grūtības Maskavas nedaudzajām viesnīcām.

Tam, ka žurnālisti Maskavā nebūšot pakļauti cenzūrai, pašī aviņieki pēc Čerčila domām vēl īsti neticot. Ja tas tomēr tā būtu, tad varēšot teikt, ka Bernss patiešām pacēlis dzelzs aizkaru. Tas būšot pagrieziens Krievijas vēsturē. Totālitāras iekārtas atzinušas, ka cenzūra ir nepieciešama diktatūras pastāvēšanai. Un ziņas, kas šodien izkļūstot no Padomju Savienības, liecinot, ka tās valdība neļūstot vis liberālāka, bet — taisni otrādi — cenšoties pārvarēt pēckara grūtības ar jo stingrāku kontroli. „No šī viedokļa raugoties," saka Čerčils, „liekas, ka Molotova laipnais žests pret pasaules presi lāga nesaskanēs ar padomju politikas ģenerālo līniju. Un vēl varam arī piedzīvot, ka viņa spontāno lēmumu pārgrozīs viņa kollēgas vissvarenajā politbirojā."

DENA, NZ, „New York Herald Tribune", „Continental Daily Mail."

LATVIJA
LATVIAS NEWSPAPER
Nr. 4 (11) 1947. g. 17. janvārī

IZŠĶIRŠANĀS PRIEKŠVAKARĀ

Tuvojas LCP sesija, kurā mūsu trimdas dzīves vadītāji pārrunās arī emigrācijas jautājumu. Šķiet, ka lielum lielā mūsu trimdas ļaužu daļa no visas sirds apsveic un priecājas par šo nodomu. No daudz pusēm dzirdēts spriedums, ka arī tas ir liels solis uz priekšu. Tā spriež tādēļ, ka LCP iepriekšējā sastāvā emigrācijas jautājumā izvirzījās kādus noteiktus lēmumus pieņemt vai vismaz nav šos lēmumus darījuši zināmus. Tai pašā laikā — lai ejam kur iedami — visur, kur satiekas vairāk par diviem latviešu DP, sarunas arvien nogriežas uz emigrācijas jautājumu: vai vajadzētu izceļot, kurp vajadzētu izceļot, kā varētu izceļot?

Nav zināms, ko šai jautājumā, kas ļoti grūts un smags, lems LCP sesijā. Nesteidzoties šim lēmumam priekšā, gribētos teikt vienu: Soreiz nedrīkst aprobežoties tikai ar rezolūciju! Ja LCP nolemtu, ka emigrācijas jautājumā kas darāms, tad patiešām arī laiks sākt kaut ko darīt. Tad ar rezolūcijām vien vairs nevar un nedrīkst apmierināties. Un kaut ko darīt nozīmē nevis sēdēt un gaidīt piedāvājumus, bet pašiem sākt aktīvu un enerģisku plānošanu, pašiem meklēt iespējas piekļūt to zemju pārstāvībām, kas vispār varētu mums būt pieņemamas jaunas dzīves vietas meklēšanai. Tādēļ vien, ka esam cietuši, tādēļ vien, ka politisku apstākļu dēļ nevaram savā zemē atgriezties, neviens mūs nemeklēs un neviens mums paradīzi nesolīs. Mēs diemžēl dzīvojam gauži reālā un gauži saimnieciski noskaņotā pasaulē. Ja mēs gribam, lai mums kaut ko dod, tad mums iepriekš pašiem jāzina, ko varam dot pretim. Un tas ne vien jāzina, bet arī jāpaziņo.

Mēs mēdzam ar lielu sašutumu runāt par tiem, kas vervē emigrantus, lai paši, to darīdami, iedzīvotos. Tiesa — šādi balto vergu tirgotāji nevar būt mums simpatiski, it sevišķi tad, ja prece, ar ko tirgojas, esam mēs paši. Bet no otras puses, nedrīkstam arī aizmirst, ka bez pašlabuma šais laikos mūs neviens pretim nenems, vismaz tad ne, ja patiešām gribam palikt visi kopā un novis izlīst, kur nu kurais apmeklētu krusttēvu vai krustmāti. Ja gribam kaut kur nokļūt, mums diemžēl sava āda jāpārdod. Jautājums vienīgi, cik izdevīgi mēs šo ādu varam pārdot. Un vislabākos noteikumus un visaugstāko cenu varam iegūt tikai vienā gadījumā, ja mēs paši sevi tieši piedāvāsim (lai nebūtu jālieto neglītais vārds „pārdosim"). Katrs liekais starpnieks var mums tikai kaitēt.

Tas ir pirmais bargās dzīves likumības secinājums. Otrs ir tas, ka ja vispār gribam izceļot, tad, savas prasības uzstādot, mums jābūt reālistiem. Kāds cienījams profesors referātā reiz izteica domu, ka izceļot varētum vienīgi uz zemi, kur mums piemērots klimats, kur mums dotu kultūrālu autonomiju un kur mums garantētu iespēju, tad, ja apstākļi grozītos, atkal atgriezties uz dzimteni. Bez šaubām, tās ir prasības, kas mums šķiet pareizas vai pat nepieciešamas. Bet iedomāsimies arī, kā uz pēdējo prasību lai reaģē valsts, kas eventuāli gribētu mūs savā zemē uzņemt. Kur gan šīsdienas pasaulē atradīsies zeme, kas uzņems tādus iecelotājus, kas jau iepriekš pieprasa retūrbiļeti?

Izšķirties nav viegli. It sevišķi tāpēc nav viegli, ka prasības tik bargas un nākotnes iespējas pilnīgi neskaidras. Bet mums ir jāizšķiras. Un ja izšķiramies, tad jāizšķiras par reālītāti, nevis par ūtopiskām vēlamībām. Ja izšķiramies, ka gribam izceļot, tad jāsāk kas darīt, un proti — jāiet vienīgais ceļš, kas šķiet tagad varētu dot reālus panākumus: nekavējoties jāapzina mūsu trimdinieku spējas, jāsagrupē visi Vācijā esošie latvieši reālu arodu grupās (ne pagastu sekretāru un departamentu direktoru kategorijās), jāsadala latvieši noteiktās dzīves spējīgās vienībās un jāgriežas pie imigrācijas valstu pārstāvībām ar konkrētiem piedāvājumiem, ka, lūk, no tik un tik daudziem latviešiem varam izveidot tādas un tādas lielākas vai mazākas kolonizātoru vai strādnieku vienības, kas patstāvīgi var veikt tādus un tādus uzdevumus jaunajā mājvietā, dot attiecīgajai valstij tādus un tādus ražojumus vai pakalpojumus, par kuriem savukārt grib saņemt pretim tādas un tādas reālas privilēģijas, par kādām uzskatāmas iecelošanas atļaujas, pavalstniecības tiesības, kultūrāla autonomija utt.

Ja mēs to nevaram, tad atzīsim pie laika, ka paši nevaram organizētas izceļošanas virzienā neko reālu darīt. Tad varam tikai gaidīt, palaisties uz labu laimi un rēķināties ar iespēju, ka tiksim galīgi izklīdināti, jo viena mūsu tautiešu daļa tad noteikti izceļos paši uz savu roku, bet pārējiem būs jāpaliek Vācijā.

Kādas izredzes tiem, kas paliek Vācijā, to rāda pieredze, ko ieguvuši tie, kas jau izslēgti no UNRRAs apgādes. Izceļotāji savukārt tad būs spējīgākie vai vismaz dzīvot spējīgākie mūsu tautieši, jo arī uz atsevišķiem izceļotājiem noteikti attiecināms tas pats bargais likums, kas uz kopumu — citas zemes uzņems tos, kas paši zinās un pateiks, ko viņi var dot un ko var darīt.

Latviešu trimdas saime gaida, ko emigrācijas jautājumā lems tās augstākais pārstāvības organs — LCP. Tā noteikti gaida, ka lēmums nebūs tikai pieņemta rezolūcija vien, bet ievadījums reālai, aktīvai darbībai.

Aleksandrs Liepa

DIENAS NOTIKUMI UN PROBLĒMAS

Atbilžu meklēšana

ANGLIJAS SAIMNIECISKĀS PĀRVĒRTĪBAS. — ASV UZPLAUKUMS. — KĀDS IR MŪSU DEMOKRATISMS

Sekojot pasaules notikumiem pēc radio un laikrakstu ziņām, mēs allaž meklējam sakarību ar mums pašiem vai ar mūsu stāvokli trimdā. No starptautiskajām konferencēm gaidām sev labvēlīgus lēmumus, bet — nesagaidām un it kā paliekam nesaprašanā, kamdēļ neviens neierosina tik acīm redzamas mums notikušās netaisnības labošanu. Kamdēļ? Atbildes nav. Lasām mūsu sūtņu un delegātu ziņojumus par iesniegtiem memorandiem, kas arī palikuši bez atbildes. Savās domās tad sākam paši meklēt atbildi.

Tomēr laikā, kad mūsu problēma nekust no vietas, pasaules notikumi noris straujā gaitā. Paraudzīsimies vispirms Anglijā. Var sacīt, ka viss 1946. gads Anglijai bijis darba un saimnieciska pārvērtību gads. Tagadējai strādnieku partijas valdībai vajadzēja pierādīt spējas vadīt Anglijas valsts un tautas saimniecību pārejai uz miera apstākļiem. Apvienotā karalvalsts — Anglijas impērija ar savām vecajām, tīri imperiālistiskām tieksmēm un tradicijām ar Čerčila valdības aiziešanu ir it kā noslēgusi turpat trīs gadu simteņu ilgu savas vēstures laikmetu. Šajā laikmetā Anglija, ko dēvēja par jūru un pasaules valdnieci, nav zaudējusi nevienu karu, uzvarējusi arī pēdējos divus pasaules karus, bet ja agrākie karī Anglijas saimniecībai deva uzplaukumu, tad pēdējie divi to noveduši līdz bistamam zaudējumu stāvoklim. Kamēr turpinājās karš, Čerčils varēja saimniekot ar ārkārtējiem karam paredzētiem līdzekļiem. Etlijs, turpretim, saņēma tukšu valsts kasi. Tajā pašā laikā Etlijs Anglijas valsts kuģi strauji sagrieza citos, vēl līdz šim nepazīstamos sociālizācijas ūdeņos. No šī brīža Anglijas pilsonis — brīvais uzņēmējs, tirgotājs un rūpnieks vairs nesajūt valsts atbalstu brīvai saimnieciskai ekspansijai, bet turpmāk tiem jārēķinās ar plānsaimniecībā ierādītu lomu un vietu.

Sociālizācija vispirms skāra Anglijas emisijas banku un lielāko telegrafa sabiedrību. No 1. janvāra valsts īpašumā pārgāja ogļraktuves. Nākošie likumprojekti skar transportu, dzelzceļus. Visbeidzot, apm. pirms nedēļas, valdība apakšnamam iesniegusi pilsētu un lauku plānsaimniecības likumprojektu, kas lielā mērā ierobežo lielgruntnieku un apbūves zemju īpašnieku tiesības. Anglijas saimniecībā tās ir nepiedzīvotas un agrāk pat neiedomājamas pārvērtības, kas varētu apstāties vienīgi tad, ja tagad valdītāja strādnieku partija piedzīvotu kādu lielu neveiksmi. Zīmes to nerāda, plānsaimniecība Anglijā liekas vienīgā izeja no patiešām neapskaužamā stāvokļa. Jāatzīst, ka valdība pusotras valdīšanas gados jau daudz sasniegusi tieši saimnieciskā stāvokļa uzlabošanā.

ASV pag. gads bija vēlēšanu gads ar republikāņu uzvaru, pie kam, kā no republikāņu, tā demokratu partijas vairākumā ievēlēja šo partiju labā spārna pārstāvjus, kas ir pavisam pretējs stāvoklis, salīdzinot ar Anglijas vēlēšanu rezultātiem. Brīžiem radās pat šaubas, vai ASV neatkārtosies stāvoklis, kāds bija pēc pirmā pasaules kara, kad prezidents Vilsons uzsāka plašu sadarbības politiku ar Eiropu, kas vēlāk neieguva piekrišanu kongresā, un ASV atgriezās izolācionismā. Šīs bažas līdz šim izrādījušās nedibinātas. Satiksmes attīstības dēļ pasaule kļuvusi it kā daudz mazāka. ASV lielrūpniecība, kuģniecība, gaisa satiksme un pāri visām lietām bagātība vairs nepieļauj Amerikas kontinenta politiku, bet cieši iesaista ASV visas pasaules saimniecībā. Pēdējos gados ASV kļuvušas arī par pasaules maizes klēti. ASV saimnieciskā attīstība kara laikā nav pārtraukta un turpina pieaugt, kamēr pasaules iedzīvotāju lielākai daļai jādziedē kara brūces.

Tādā situācijā pie ASV ārpolitikas stūres parādījās jauna figūra — ģenerālis Džons Maršals, kas kara laikā bija amerikāņu armijas ģenerālštāba priekšnieks un kas ASV armiju no dažiem simts tūkstošiem vīru izveidoja līdz 7.000.000 stipram un vismodernākiem ieročiem apgādātam spēkam. Tagad šim pašam vīram dots jauns uzdevums — nokārtot ASV attiecības ar pārējām pasaules valstīm. Ja amerikāņu armijas organizēšanu uzskatām par ģen. Maršala lieliski veiktu darbu, tad nebūtu jāšaubās, ka ar saviem piedzīvojumiem un visielāko mērķtiecību viņš par labu savai nācijai iegūs arī diplomātisku uzvaru miera līguma sarunās Maskavā.

Tāgad atgriezīsimies pie jautājuma par mūsu pašu tiesībām. Kad esam pieskārušies mūsu divu lielo draugu valsts iekšējiem apstākļiem un notikumiem, tad pārdomāsim, kura brīdī varēja būt īstais laiks, lai viņi mūsu problēmas apspriešanu ierosinātu starptautiskā forumā? Un vai tas vispār bija iespējams?

Tāpat pārdomāsim, kāds galu galā īsti ir m ū s ū demokratijas jēdziens? Vai tāds kā ASV, kur pirmā vietā ir četras personīgās brīvības? Vai tāds kā Anglijā, kur veidojas valsts plānsaimniecība? Vai arī tāds kā Francijā, kur pilsoņu ieskati tā sadalījušies, ka demokratiskā satversme gan pieņemta, bet neviens ar to nav īsti apmierināts?

Kādi ir mūsu uzskati?

Arv. Lauva

Nometņu dzīve

LATVIEŠU KUĢI DOSIES JŪRĀ

Pēc „Nedēļas apskata" ziņām, latviešu kapteinis A. Šmits, kas nesen bija ieradies Vācijā, Anglijas kara transporta ministrijas uzdevumā pārņēmis 4 latviešu kuģus, kam saligti arī latviešu jūrnieki. Tuvākā laikā šie kuģi zem britu karoga dosies jūrā. Kuģu peļņu deponēšot, līdz noskaidros kuģu piederību.

Tajā pašā laikā laikraksts ziņo, ka Hamburgā slikto darba un dzīves apstākļu dēļ darbu pārtraukuši ap 800 latviešu strādnieku, kas tur bija nodarbināti būvdarbos. Pēc Hamburgas DP universitātes pārcelšanās uz Pinebergu, kas jau sākusies, strādniekiem Hamburgā apsolītas līdzšinējās mācības spēku un studentu dzīvojamās barakas.

Emigrācijas iespējas uz Paragvaju un Arģentīnu

„Metropolitan Kirchenverwaltung in Deutschland" Minchenē, Rentgena ielā 5 par izceļošanas iespējām uz Paragvaju un Argentīnu sniedz šādu informāciju: „Mēs reģistrējam izceļotājus uz Paragvaju un Argentīnu. Šo akciju atbalsta Vatikāns. Mūsu uzdevums beidzas ar reģistrācijas lapu pieņemšanu. Tās nosūtām pāvestam Vatikānā, kur izgatavos vīzas, kā arī nokārto visus transporta jautājumus. Paragvaja un Argentīna solās uzņemt lielāku skaitu emigrantu no Eiropas. Izceļot varēs ārzemnieki un visi DP bez ticības izšķiribas. Liegts izceļot vācu tautības piederīgiem, rumāņiem, bulgāriem un ungāriem. Līdz šim pie mums jau reģistrējušies ap 5000 ārzemnieku, to skaitā arī daudz latviešu. Pie reģistrācijas pret 50 marku samaksu saņemama anketa, kurā, starp citu, jāatbild uz šādiem jautājumiem: nodarbošanās, izglītības cenzs; uz kurieni nodomājis izceļot un vai ir spējīgs segt ceļa izdevumus. Cik paredzams, tad ceļa izdevumi svārstīsies starp RM 1.200.— līdz 1.500.—. Paragvaja vēlas vispirmā kārtā lauksaimniekus. Izceļotājiem — lauksaimniekiem sola piešķirt māju, 10 ha zemes, 2 cūkas, 2 govis, 15 vistas. Tāpat sola palīdzēt ar nepieciešamo lauksaimniecības inventāru. Par Argentīnu vēl mūsu rīcībā nav tuvāku ziņu, jo pašreiz Vatikānā notiek sarunas par izceļotāju novietošanu šinī valstī. Kad tieši sāksies izceļošana, to nezinām, tā atkarīga no vispārīgās politiskās situācijas."

Bēgļu palīdzības starpvalstu komiteja, kas uzņēmusies rūpēties arī par palīdzību tiem bēgļiem, kas meklē jaunu dzimteni, iekārtojusi savu pārstāvniecību arī Minchenē (Maria Theresiastr. 11). Komitejas birojā paskaidro, ka interese par izceļošanu esot ļoti liela. Ik dienas birojā izziņas saņemot ap 100 personu. Visvairāk par izceļošanas iespējām interesējoties Baltijas DP, bez tam vēl poļi, ukraiņi uc. Pašreiz, iekams vēl nav sākusies vispārējā emigrācija, izceļošana uz Kanādu vai Dienvidamerikas valstīm iespējama tikai tiem, kam Argentīnā, Brazilijā, Peru, Paragvajā vai Kanādā ir jau piederīgie vai kas parakstījuši darba līgumus ar šo valstu firmām. Tomēr arī vispārējā emigrācija uz šīm valstīm varēšot notikt jau drīzumā, jo tur esot nodoms rast iespējas jaunu lauksaimnieku koloniju ierīkošanai un arī jaunu pilsētu celšanai. Vispirms vajadzēšot lauksaimniekus, bet darba iespējas būšot arī pārējo profesiju ļaudīm. Ieceļotājus Dienvidamerikas zemēs esot paredzēts novietot jūras tuvumā, jo tur klimats eiropiešiem pieņemamāks. —ga.

Afrikas smiltīs

BALTIEŠI NO ITALIJAS BRAUC UZ PARAGVAJU

Dailes teātra bij. darbinieks Artūrs Dzītars (PoW ME 320692, c/o Chief PoW Postal Centre, Middle East, Camp 380/6, Egypt) pag. gada 8. decembrī rakstītā vēstulē no Ēģiptes ziņo:

„Sveiciens no tuksneša! Neizsakāms bija mans prieks, kad saņēmu vēstuli. Ir pagājis ilgs laiks no tā brīža, kad biju vēl Italijā. Pirmais gads Ēģiptē bija baigs. Nepierastais klimats, vājš uzturs, bezdarbība, neziņa par apstākļiem dzimtenē un piederīgo likteni. Pag. rudenī mūs pārcēla uz jaunu nometni. Šeit dzīves apstākļi uzlabojās. Tagad pie visa pierasts un gūsta dzīve panesama, lai gan ar ilgām gaidām to brīdi, kad atvērsies vārti un ceļš pie tautiešiem būs brīvs. Bet laikam tik drīzi nesagaidīt. Liekas, ka esam no visiem aizmirsti! Vienīgi daži tautieši, piederīgie, atceras mūs un iepriecina ar laikrakstu sūtījumiem. Tur tad arī izlasām Minhauzena stāstus par sevi, ka mūs apciemojis Sarkanā Krusta pārstāvis, ka līdz Ziemsvētkiem būsim brīvi utt. Laikraksti iespiež nepareizi pat mūsu vārdus... Lūdzu laikrakstus."

Edvins Skapsts, (US PWE 9149, Naples, Italy), pag. gada decembrī raksta no Neapoles:

„Par spīti visiem avīžu rakstiem, vēl vienmēr esam šeit. Mēs esam šeit, citi Pizā, bet gūstā vēl esam visi. Jau ilgu laiku sola mūs laist vaļā, bet neesot kur izvietot! Tai sakarībā Pizā visi lietuvieši un daži igauņi pieteikušies braukt uz Paragvaju. Latviešiem tur neesot nekas aizmirsies. — Mūs tagad nesauc par gūstekņiem, bet par SEP, t. i., padevušos ienaidnieka ļaudīm. Pašreiz te pavēss un līņā lietus, bet pie siltas krāsniņas var parunāt par veciem laikiem."

Ēģiptē vēl atrodas ap 20 un Italijā ap 90 latviešu bij. karavīru, pirmie angļu, otri amerikāņu gūstā. Lietuvas Sarkanā Krusta priekšsēdis un konsuls Romā K. Gineitis (Via Barnaba Oriani 87, Rome, Italy), kas ļoti daudz palīdzējis arī latviešiem un rūpējies vispār par baltiešu kara gūstekņiem Italijā, 1946. g. 20. novembrī no Itālijas ziņo:

„Kad mūsu dzīve kļuvusi tik skumja, atšķirtība no piederīgajiem ir jo vairāk traģiska. Es saņemu daudz vēstuļu no latviešiem un citiem baltiešiem ar lūgumu palīdzēt sameklēt viņu piederīgos. — Latviešu kara gūstekņi gan atstāja Rimini, lai dotos uz Minsteras nometni Vācijā, bet joprojām daudzi latvieši, lietuvieši un citi baltieši ir kādā gūstekņu nometnē Pizā. Mēs darām visu, kas iespējams, lai viņus atbrīvotu. Daži no viņiem bijuši pat Dachavā un citās koncentrācijas nometnēs naci laikā. Kāds liktenis mazajām tautām!

Ja vēlaties meklēt ārzemniekus Italijā, es domāju, ka labākais ceļš ir rakstīt angļu valodā: Chief G. 5, Section, Mtousa, Capo 512, Caserta, Italia. Šajā iestādē ir pilnīgi saraksti un viņi labprāt palīdz sameklēt piederīgos vai draugus. Cik man zināms, Vācijā šādus meklējumus var izdarīt Frankfurtē."

V. Eriksons

Ko var dot nometņu sakņu dārzi

LATVIEŠU AGRONOMU BIEDRĪBAS PŪLES DARBA UN ARODA IZGLĪTĪBAS NODROŠINĀŠANĀ

Latviešu agronomu biedrība apvienojusi ap 125 agronomu un lielāku skaitu instruktoru un tehnisku darbinieku lauksaimniecības jautājumos. Biedrības miteklis ir Minchenē — BALK telpās — Hercoga Rūdolfa ielā 49. Par biedrības uzdevumiem un nodomiem tās priekšsēdis prof. Dr. agr. P. Starcs izsakās:

„Agronomu biedrības uzdevums ir apzināt un apvienot amerikāņu un franču joslas latviešu agronomus un lauksaimniecības darbiniekus. Par vienu no svarīgākiem uzdevumiem biedrība uzskata palīdzēt iegūt agronomisko darbinieku vai lauksaimnieku lietošanā vai īpašumā zemes gabalus un saimniecības, kuru apsaimniekošanā latvieši varētu pierādīt savu augsto lauksaimniecības darba prasmi. Interesanti te atzīmēt pagājušās vasaras pieredzi Berchtesgadenas „Insulas" latviešu nometnes ¾ ha lielajā dārzsaimniecībā, kuras ražojumi devuši 11.000 marku ienākumu. Tādu sakņu dārzu pag. gadā pie nometnēm bija prāvs skaits un visur atzīmēti ļoti labi rezultāti. Tas mūs pamudina pavasarī, ja šeit vēl paliksim, nopietni ķerties pie tādu dārziņu iekārtošanas un kopšanas.

Domājot par mūsu nākotni, biedrība stājusies sakaros ar Francijas lauksaimniecības biedrību par latviešu lauksaimnieku iesaistīšanu darbā Francijā. Saņemta atbilde, ka pagaidām, dažādu tehnisku apstākļu dēļ, nav iespējams reālizēt biedribas nodomu, kaut gan lauksaimnieku darba spēks Francijā esot ļoti nepieciešams.

Lai tautiešiem būtu nepieciešamās tehniskās pirmzināšanas lauksaimniecībā, biedrība propagandē lauksaimniecības kursu sarīkošanu nometnēs. Izstrādāta speciāla lauksaimniecības kursu programma, kas ļoti elastīga, lai to piemērotu katras nometnes īpatnējiem apstākļiem. Ja nometnēm rastos grūtumi speciālistu atrašanā, biedrība uzņemas attiecīgus lietpratējus norīkot no savu biedru vidus. Šos kursus biedrība ieskata par ļoti svarīgiem, jo lauksaimniecībā visdrošākā maize vienmēr tam, kas kopj zemi."

Pēdējā biedrības sēdē vienprātīgi pieņemts atzinums laikrakstu „Latvija" ieskatīt par biedrības oficiozu amerikāņu un franču joslā. —ds

VĒSTULES REDAKCIJAI

P. Eglītis, Jaunulmā

NEKONSEKVENCE

Ar gandarījumu izlasīju Bavārijas latviešu padomes atzinumu, ka nepieciešamas vadlīnijas mūsu dzīves kārtošanā. Arī pašas padomes pārspriedumos netieši izmanāmas šīs vadlīnijas, lai arī tās nav tieši tā formulētas. Bet mani pārsteidz padomē izteiktās domas, ka, ja rastos nepieciešamība tālāk emigrēt, tad to varētu darīt tikai pie zināmiem priekšnoteikumiem, kas arī uzskaitīti un ir tādi, ko neviena imigrācijas zeme, tā man šķiet, mums negarantēs. Ar to pašu tad pēc manas saprašanas durvis uz tālāku emigrāciju tiek aizvērtas, jo kura imigrācijas zeme gan mums tur dos kādas īpašas tiesības, kas citiem imigrantiem netiek dotas. Kāpēc lai viņa to darītu? Izceļotāju Eiropā taču netrūkst, nav jau DP vien. Jeb tādas zemes tomēr ir noskaidrotas?

Patiesi ir pareizi, ka mēs paši sākam pētīt emigrācijas iespējas un paši sagatavot s a v u s projektus un priekšlikumus, bet tiem gan jābūt tādiem, lai būtu arī kāda cerība uz viņu reālizēšanu. Citādi jau projektēšana pārvēršas par gaisa pilu celšanu. Ja mēs vienojamies par formulu, ka tālākai emigrācijai ir jāgatavojas, tad par to jāvienojas ar visām konsekvencēm, kas no tās izriet. Viens solis uz priekšu un viens atpakaļ rezultātā nedod vairāk par stāvēšanu uz vietas.

Ed. Tūters, Marktredvicā

JAUNIE KALENDĀRI

Latviešu kalendāru, ko jau otru gadu izdod Augusts Ozoliņš Augsburgā, rediģējis rakstnieks un literātūras vēsturnieks Arturs Baumanis. Kalendāra literārais pielikums aptver 32 lapas puses un tajā lasām Karoles Dāles, Pētera Ermaņa un Ed. Patvaldnieka dzejoļus, Konstances Mikelsones noveli Pitraga brauciens, Mirdzas Timmas tēlojumu Dienvidus pavasaris un Knuta Lesiņa stāstu Vārda vaina. Kalendāra vērtīgā literārā daļa beidzas ar Kārļa Dzilleja trim satīriskiem dzejoļiem no cikla Pabiru virī. — Atceres dienu sarakstā, starp citu, lasām, ka gleznotājs Kārlis Miesnieks patlaban dzīvojot trimdā Vācijā, angļu joslā. Turpretim laikrakstos vēstīts, ka K. Miesnieks Vācijā neatrodas. Rodas jautājums, kurai ziņai ticēt?

Miljons trimdinieku gaida

Ar tādu virsrakstu franču laikraksta „Témoignage Chrétine" sniedz sava šefredaktora Z. P. Dibuā-Dimē (J. Dubois - Dumee) rakstu, kurā norāda, ka Vācijā, Austrijā un Ziemeļitalijā atrodas miljons cilvēku bez pavarda, bez dzimtenes; vīri, sievas un bērni, kas vēl pusotra gada pēc uzvaras gaida savu brīvību. Vai tie ir gūstekņi? Nē. Viņus dēvē par pārvietotām personām, vārdā, kas neko neizteic, kas ir tik abstrakts, ka nespēj modināt ne līdzjūtību, ne ierosināt pārdomas. Ar vārdu sakot, tas ir ērts vārds. Par šiem ļaudīm maz runā. Ja kalnos būtu pazudusi lidmašīna vai negaisā no tauvas norauts tvaikonis, no tā varētu gūt sensācionālu vielu laikrakstiem, bet — kas gan ir miljons ļaužu, kas kopš 20 mēnešiem gaida nometnēs ... Izņemot divus, trīs gadījumus, par viņiem laikraksti klusē. Mēs tātad ļaujam klusēšanas laikmetā. Šis klusums izraisa bailes, politiskas aizdomas un bieži, kas vēl ļaunāk, vienaldzību.

Tālāk rakstītājs konstatē, ka bēgļu problēma nav politiska problēma, bet ka to izmanto iespaidu cīnām, lai gan tā noderētu visbrālīgākai sadarbībai. Autors izsaucas: „Glābt 1.000.000 cilvēku no izmisuma, vai var būt vēl cildenāks uzdevums? Vai tas nebūtu pietiekams dzenulis kopējai akcijai? Šo cilvēku lielākā daļa ir upuri. Var jau būt, ka viņu vidū atrodas arī daži nevēlamie, pat nodevēji, bet vai tādi būtu viss miljons? Viņus vajadzētu izšķirot, bet pēc tam ar pārējiem jāapietas ne mazāk labi, kā ar vāciešiem, mūsu bij. ienaidniekiem. Es saprotu, ka bēgļu nometnes nav koncentrācijas nometnes, bet ja arī bēgļu materiālā puse ir labāka, tad morāliski tā tomēr smaga. Kādas cerības īstenībā var lolot DP? Tur ir 150.000 žīdu, kam nav atļauts doties uz Palestīnu, bet kas arī nevar atgriezties dzimtās zemēs, jo tur pieaug antisemītisms. Tur ir baltieši (250.000) un poļi (ap 400.000), kas, par spīti dažādiem pamudinājumiem, lielākā daļa atsakās atgriezties dzimtenē. Dotās garantijas viņi ieskata par nepietiekamām un kukulis 60 dienu uztura veidā nav tiem atsvēris atgriešanās risku. Sabiedrotie viņus līdz šim uzņēmuši pie sevis smieklīgi maz. Ko tālāk? Šie cilvēki, kas varētu dot pasaulei vērtīgas darba rokas, tagad kļūst par nastu, no kuras katrs grib atbrīvoties. Pēc mūsu domām šiem cilvēkiem jādod iespēja brīvi atteikties no divām iespējām: tikt deportētiem vai nonākt postā — Vācijā. DP ir tiesība dzīvot. Viņiem tiesība prasīt aizsardzību un aizgādību.

Liekas, Argentīna varēs uzņemt 120.000 (bet kad?), Venecuela, Paragvaja, Kolumbija, Libija, Dienvidāfrika arī. Amerikas Savienotās Valstis varbūt izšķirsies un dos piemēru, bet Anglija beidzot uzņems žīdus Palestīnā. Bet lai nebūtu kavēšanās. UNRRA, kas par DP līdz šim rūpējās, drīz izbeigs darbību, bet tagad vēl strīdās, kas pārņems tās darbu. Kas dos līdzekļus? Kas dos transporta kuģus? To tomēr pietiek preču pārvadāšanai. — DP nometņu eksistēšana ir brūce kristiešu un cilvēku sirdsapziņā. Mēs nekad nevaram pieņemt šo netaisnību. Kamēr mēs meklējam izejas, simti tūkstoši cilvēku gaida. Mums nav tiesību runāt par demokratiju, par Atlantijas chartu, par brīvībām, par cilvēcību, ja mēs nekā nedarām šo cietēju labā. Pretējā gadījumā būtu tikai izlikšanās. Vēl vairāk —nozīmīgums."

Amerikāņu māja

NO MŪSU LIDZSTRĀDNIEKA BOSTONĀ

Salīdzinot amerikāņu un latviešu dzīves ierašas, atšķirību atradīsim vairāk kā līdzību, taču vienā ziņā amerikānis latvietim ir tuvu rada — proti, savā privātajā dzīvē viņš ir liels individuālists. Tāpēc arī amerikāņu laukos nav ciemu, un tāpēc amerikāņu pilsētās neredz Eiropā tik parastās lielās īres mājas.

Amerikāņu pilsētas debesskrāpjiem izrotātais centrs nav domāts dzīvošanai, bet koncentrē visu, kas saistīts ar iestādēm un „business", — veikalnieciskiem darījumiem. Pilsētas centra ārējo loku parasti veido rūpniecības kvartāli, bet šo kodolu kā gredzenā ietver plašie priekšpilsētu rajoni, kuros dzīvo vismaz 75% no visiem pilsētas iedzīvotājiem.

Raksturīga šajā ziņā ir, piemēram, Filadelfija, kas iedzīvotāju skaita ziņā ar saviem 2 miljoniem nostājas otrā vietā aiz Nujorkas. Filadelfijas centram var iziet cauri 10 minūtēs, bet dzīvojamo kvartālu šķērsošana vienā virzienā pat ar auto aizņem turpat 2 stundas. Gandrīz bez izņēmuma katra no šīs pilsētas dzīvojamām mājām domāta tikai vienai ģimenei un nekad nepārsniedz divus stāvus. Tāpēc, par spīti milzīgajam iedzīvotāju skaitam, Filadelfija, lielpilsēta būdama, atgādina mazpilsētu un, staigājot pa dažu no tās ielām, nāk prātā Jelgava vai Daugavpils.

9/10 amerikāņu dzīvojamo māju celtas no koka. Koka konstrukcija, bez šaubām, ir lētāka, otrkārt — amerikāņi, šķiet, par nākošajām paaudzēm nemēdz daudz domāt: „Lai mani bērni strādā, pelni un cel paši sev māju. Mana māja manam mūžam pietiks." Divstāvu dzīvojamā ēka vienai ģimenei koka konstrukcijā izmaksā no 8—12.000 dolaru, bet tāda pati mūra māja — vismaz divtik. Tas izšķir visu.

Katrai pilsētai mēdz būt savas tradīcijas. Filadelfijā dzīvojamās mājas mēdz atrasties sānu pie sāna, un šeit arī visnotaļ izplatīta sēriju sistēma — garā jo garā ielā māja līdzinājās mājai kā ola olai; nujorkieši un bostonieši, turpretim, ir lielāki individuālisti. Ēku starpā atstātas kaut vai metru platas spraugas, un, vismaz, viens logs tiek izveidots citādāk nekā kaimiņam.

Zemes gabaliņš apkārt mājai, vienalga, cik tas liels, parasti top rūpīgi kopts. Bet velti eiropietis te meklēs puķes vai citu krāšņumu, kur pamielot aci. Amerikānis iemīlojis tipisko angļu mauriņu. Katrā mājā iebūvēta vai atsevišķi blakus atrodas garāža.

Latvieša sirdi Amerikas pilsētu dzīvojamos rajonos gan ielīksmo dižu koku bagātība. Pirmkārt, jau visas ielas apstādītas kastaņiem vai siltzemju kļavām, otrkārt — māju celot, amerikānis savā zemes gabalā rūpīgi izvairās iznīcināt katru prāvāku koku, kura kuplā lapotne vasarā var izrādīties pārlieku nederīga. Un tāpēc amerikāņu dzīvojamo māju kvartāli ļoti atgādina parku.

Mājas iekārtošanas pirmais un pēdējais bauslis ir — ērtība. Amerikāņu darbīgās smadzenes nemitīgi meklē jaunus ceļus un iespējas privātā komforta uzlabošanai, bet, kas meklē, tas atrod. Latviešu namamāte amerikāņu mājā pilnīgi apjuktu un varbūt pat noskumtu par darba trūkumu.

Sāksim ar virtuvi. To cel pēc iespējas plašu, jo virtuve parasti tiek izmantota arī ikdienas ēdamistabas vajadzībām. Gāzes vai elektriskā plīts modernā mājā ir īsts mechanikas brīnums. Gāzes liesma nav jāaizdedzina — tā pati iedegas, cepamā krāsns automatiski regulē siltumu, atkarībā no tā, vai cepama torte vai cepetis — piedegšana neiespējama, jo siltuma avots, „briesmām" tuvojoties, automatiski izslēdzas. Gar vienu sienu parasti iekārtots trauku mazgājamais galds un ērti piesniedzami skapji traukiem un produktiem. Ēdamlietas, kas ātrāk maitājas, stāv ledusskapi. Īpašā ledusskapja nodaļā top sasaldēts ūdens. Karstā vasaras dienā amerikānim draud noslāpšana, ja viņš nedabū dzērienu, kurā peld ledus gabaliņi.

Trauku mazgāšana nav darbs. Pagrabā iekārtota, ar eļļu kurināma krāsns automatiski dienu un nakti piegādā pietiekami daudz karsta ūdens, kura pietiek arī apsildīšanai un mazgāšanās vajadzībām. Dažā virtuvē iekārtotas arī trauku mazgājamās mašīnas, bet automatiska veļas mazgājamā mašīna atrodas katrā mājā, kuras īpašnieki ir kaut cik turīgi.

Vienas ģimenes dzīvojamai mājai visbiežāk bez virtuves mēdz būt vēl 4 telpas. Apakšstāvā obligāti atrodas dzīvojamā telpa — „living room" un vienistaba, kurā svētdienās ietur arī maltītes. Augšstāvs paredzēts divām guļamistabām vecākiem un bērniem. Augšstāvā atrodas arī vannas istaba.

Mēbeles interesantā kārtā nav „kliedzoši modernas", un bieži jūs amerikāņu mājā atradīsit pat sāmēra korektu Napoleona I stilu. Amerikānis gan raugās, lai viņa mēbeles nebūtu pārāk „izrobotas", kas apgrūtina putekļu slaucīšanu. Grīdas allaž nosegtas grīdsegām, bet putekļu sūcējs gādā par to, lai namamātei šis apstāklis neklūtu par mocību.

Dzīvojamā telpa ir visas mājas „credo". Mēbeles te izraudzītas pēc iespējas lielākas labsajūtas radīšanai. Milzīgi klubkrēsli un tachtas vai dīvāni ir tik mīksti izpolstēti, ka tajos var iegrimt līdz padusēm. Parasti tie apvilkti puķainiem pārvelkamiem, kurus laiku pa laikam izmazgā.

Latvietis savā mājā mēdz raudzīties uz stilu, krāsu saskaņu, ar ko sārā var izrādīties pārlieku nederīga. Un tāpēc amerikāņu dzīvojamo māju kvartāli ļoti atgādina parku.

Mājas iekārtošanas pirmais un pēdējais bauslis ir — ērtība. Amerikāņu darbīgās smadzenes nemitīgi vātā komforta uzlabošanai, bet, kas meklē, tas atrod. Latviešu namamāte amerikāņu mājā pilnīgi apjuktu un varbūt pat noskumtu par darba trūkumu.

Sāksim ar virtuvi. To cel pēc iespējas plašu, jo virtuve parasti tiek izmantota arī ikdienas ēdamistabas vajadzībām. Gāzes vai elektriskā plīts modernā mājā ir īsts mechanikas brīnums. Gāzes liesma nav jāaizdedzina — tā pati iedegas, cepamā krāsns automatiski regulē siltumu, atkarībā no tā, vai cepama torte vai cepetis — piedegšana neiespējama, jo siltuma avots, „briesmām" tuvojoties, automatiski izslēdzas. Gar vienu sienu parasti iekārtots trauku mazgājamais galds un ērti piesniedzami skapji traukiem un produktiem. Ēdamlietas, kas ātrāk maitājas, stāv ledusskapi. Īpašā ledusskapja nodaļā top sasaldēts ūdens. Karstā vasaras dienā amerikānim draud noslāpšana, ja viņš nedabū dzērienu, kurā peld ledus gabaliņi.

Trauku mazgāšana nav darbs. Pagrabā iekārtota, ar eļļu kurināma krāsns automatiski dienu un nakti piegādā pietiekami daudz karsta ūdens, kura pietiek arī apsildīšanai un mazgāšanās vajadzībām. Dažā virtuvē iekārtotas arī trauku mazgājamās mašīnas, bet automatiska veļas mazgājamā mašīna atrodas katrā mājā, kuras īpašnieki ir kaut cik turīgi.

Vienas ģimenes dzīvojamai mājai visbiežāk bez virtuves mēdz būt vēl 4 telpas. Apakšstāvā obligāti atrodas dzīvojamā telpa — „living room" un vienistaba, kurā svētdienās ietur arī maltītes. Augšstāvs paredzēts divām guļamistabām vecākiem un bērniem. Augšstāvā atrodas arī vannas istaba.

Mēbeles interesantā kārtā nav „kliedzoši modernas", un bieži jūs amerikāņu mājā atradīsit pat sāmēra korektu Napoleona I stilu. Amerikānis gan raugās, lai viņa mēbeles nebūtu pārāk „izrobotas", kas apgrūtina putekļu slaucīšanu. Grīdas allaž nosegtas grīdsegām, bet putekļu sūcējs gādā par to, lai namamātei šis apstāklis neklūtu par mocību.

Dzīvojamā telpa ir visas mājas „credo". Mēbeles te izraudzītas pēc iespējas lielākas labsajūtas radīšanai. Milzīgi klubkrēsli un tachtas vai dīvāni ir tik mīksti izpolstēti, ka tajos var iegrimt līdz padusēm. Parasti tie apvilkti puķainiem pārvelkamiem, kurus laiku pa laikam izmazgā.

Latvietis savā mājā mēdz raudzīties uz stilu, krāsu saskaņu, ar ko

Logs uz ziemeļiem

TAUTIEŠU DĀVANU SAINĪŠI NO ZVIEDRIJAS UN DĀNIJAS AMERIKĀŅU JOSLAI

„Vai man nav kas pienācis?"

„Par nožēlošanu nē."

„Bet man?"

Atbilde šoreiz tāda, ka virs piesardzīgi izliekas vairs citus nepazīstam.

Visi sainīši, kādus Zviedrijas un Dānijas latvieši sūta uz Vāciju, vispirms nonāk Libekā 626. militārās pārvaldes pastā. Sainīšu kastes, tiklīdz tās ostā no kuģa izkrautas, saņem pastmeistars Graudiņš un pasta noliktavas pārzinis Prauliņš. Viņi tad arī, tiklīdz kastes pārvestas uz Mēzenes kazarmju noliktavām, sūtījumus atver ar tādu pašu ceremoniālu, kādus citās zemēs pielieto zelta transporta gadījumos. Piedzīvojumi rāda, ka tas nav velti darīts. No kastēm sainīši nokļūst kartotēkā, kuras apmeklētāju skaits gan atbilst cerībām, bet ne dzīvei. Reģistrācijas rezultāti tad atklātņu veidā steigšus vien aplido angļu joslu.

Bet aptuvena statistika rāda, ka apm. trešdaļa sainīšu adresēta amerikāņu joslas tautiešiem. Lai neradītu veltīgu satraukumu, pasta kungi uz turieni paziņojumus nesūta, bet gādā iespējas nosūtīt pašus sainīšus. Arī tas nav vienkārši izdarāms. Vispirms jau sainīšu svars parasti lielāks par parasto pasta sūtījumu svaru. Otrkārt, sūtījumi pa dzelzceļu dažkārt rada nenoskaidrojamu personu ziņkāri. Un tātad atliek autotransports, kam gan gadījuma raksturs.

Pēdējā laikā uz amerikāņu joslu nogādāti 5 sainīšu sūtījumi un proti: 25. novembrī uz Hanavu R. Ankevicam — 5 kastes ar 60 sainīšiem; 19. decembrī uz Hanavu R. Ankevicam — 1 kaste ar 31 sainīti; 19. decembrī uz Fišbachu P. Priedem — 15 kastes ar 148 sainīšiem; 19. decembrī uz Mincheni J. Mamontovam — 7 kastes ar 110 sainīšiem un 19. decembrī uz Eslingenu R. Liepiņam — 18 kastes ar 124 sainīšiem.

Libekā amerikāņu joslas tautiešiem atkal pienākuši apm. 150 sainīšu, kurus paredzēts nosūtīt janvāra beigās. Tuvākā laikā no Dānijas sagaida 700 sainīšu — arī no tiem sava tiesa būs dienvidniekiem.

Ja kādam notikumam ir sākums, tad vajaga but arī beigām. Tukšā nepaliek arī tie, kam pašiem sainīši nav pienākuši. Ar skubu tie pievāc koka kastes, to bagātīgo papējumu un iesaiņojuma papīru.

A.

IEROSINĀTS ORGANIZET MĀKSLINIEKU ARTEĻUS

Eslingenā no 3. amerikāņu armijas štāba un UNRRAs darba daļas Heidelbergā saņemts ierosinājums organizēt izpildošo mākslinieku arteļus, kas sniegtu izrādes armijas un UNRRAs sarikojumos. Līdzīgu priekšlikumu saņēmuši lietuvieši un igauņi. Noteikumus tuvāki noskaidros Baltijas tautu darba lietu kārtotāji.

M.

Arī padomju gleznotāji nav uzdevumu augstumos

Reutera aģentūra ziņo, ka PSRS komūnistu partijas aģitācijas un propagandas daļas laikraksts „Kultūra i Žizņ" asi nokritizējis padomju gleznotājus un skulptorus, kas neveicot savus padomju mākslinieku pienākumus. Aģentūra piezīmē, ka

---

vinš izpauž personīgo gaumi. Arī amerikānis sakās to darām — tikai ar mazākām sekmēm. Stils un saskaņa ir amerikāņa vājā puse. Viņa izjūta pa lielākai daļai prasa krāsu kontrastus un stilu maisījumus. Sarkana grīdsega ar zaļiem ornamentiem, ziliem mēbeļu pārvelkamiem un indigi dzeltenām tapetēm, pēc viņa domām, saderas kopā ļoti labi. Tādu istabu uzskata par „dzīvesprieciģu". Dzīves prieka pavairošanai šur tur vāzē iespriež pa spilgtai papīra puķei. To amerikānis netur par bezgaumību, bet praktisku daiļumu — nav jāmaiņa ne ūdens, ne pati puķe.

Pēc gleznām amerikānis neilgojas. Uz gludas sienas nekrājas tik daudz putekļu, bet, ja nu tomēr greznāka iespaida radīšanai kāda glezna top pirkta, tad rāmis ir svarīgāks par saturu, ko tas sevi ietver.

Eiropieša acs ir kritiska. Taču sensena gudriba māca, ka par gaumēm nevajagot strīdēties. Vecajai un Jaunajai pasaulei ir divas dažādas mērauklas. Eiropietis grib dailu māju, amerikānis — praktisku. Tā ir visa starpība.

Bostonā, decembrī.

I. B.

Prof. Dr. B. Jirgensons

Latvju zinātne

KO MŪSU ZINĀTNIEKI DEVUŠI STARPTAUTISKAJAI GARĪGO MANTU KRĀTUVEI

Salīdzinot ar lielajām kultūras tautām, esam skaitliski maza tauta, lai gan daudz ir starptautiski pazīstamu par mums vēl mazāku nacionālu kopu. Kā skaitliski maza kopa varam izcelties vienīgi ar savu kvalitāti, ar gara spēku un īpatnību. Mūsu valoda, nacionālie raksti (ornamentika), tautas dziesmas mūs vieno un iezīmē mūsu īpatnību, tas ir mūsu tautiskās kopas garīgais pamats, kas garantē tās neiznīcību. Kā materiāls faktors esam niecīgi. Es neticu, ka mums bijusi vai būs liela starptautiska nozīme kā saimnieciskam vai politiskam faktoram, bet mēs lielo austrumu un rietumu dzirnakmeņu starpā esam pastāvējuši un pastāvēsim ar savu garīgo īpatnību un radošo spēku. Taisni tagad esam visskaidrāk redzējuši, cik nepastāvīgas un viegli iznīcināmas ir materiālās vērtības. Bet garīgās vērtības nav iznīcināmas. Materiālām vērtībām būtu jābūt tikai par tik ievērotām, cik tās ir pamats cilvēcīgai eksistencei un garīgās radīšanas iespējai. Mēs pazudīsim, ja materiālās lietas mums kļūs par pašmērķi un garīgo atstāsim novārtā. Ja tas tā notiktu, mēs paši kļūtu par materiālu, par mēslojumu kādam citam, svešam garīgam strāvojumam.

Bet nacionāli īpatnējais var būt mums lielā mērā arī materiālās eksistences pamats. Sevišķi tas zīmējas uz mākslas amatniecību, ko vajadzētu kopt vēl daudz intensīvāk nekā līdz šim. Mākslas priekšmeti, kur izcelta mūsu īpatnējā ornamentika, droši vien atrastu plašu piekrišanu Amerikā, Anglijā un citur.

Mazāk mūsu nacionālā īpatnība var parādīties zinātnē, jo zinātne būtiski ir internacionāla. Vācieši savā nacistu laikā gan gribēja taisīt savu „vācu ķīmiju" un „vācu fiziku", bet no tā nekas neiznāca. Tās vērtības, ko eksaktās zinātnes kopīgā mantu krātuvē ienesuši Lavuazjē, Ņūtons vai Einšteins, nav izsvītrojamas. Tās paliek arī tad, ja nemin autoru vārdus.

Arī latvju zinātnieki kaut ko ienesuši lielajos zinātnes apcirkņos, kas pieder visai cilvēcei. Vai tas ir daudz vai maz? Vērtības te nevar aplēst līdzīgi tērauda vai naftas produkcijai. Sava daļa latviešiem piederun nākotnē šai daļai jākļūst vēl nozīmīgākai nekā līdz šim.

Daudz lielu latviešu pazīstami citu tautu saimē ne vien kā tīri atklājēji — pētnieki, bet arī kā grāmatu autori, kur pētījumu rezultāti tiek apvienoti un diskutēti, vai arī kā organizātori-praktiķi, kas zinātnes un tehnikas atzinumus iedzīvina.

Kā viens no lielākiem latviešiem eksaktās zinātnēs pieminams Pauls Valdens. Viņš ir tīrs latvietis, lai gan tagad savu dzimto valodu gandrīz pilnīgi aizmirsis. Valdens pazīstams visā pasaulē ar saviem pētījumiem par organisko vielu optisko aktivitāti un par organisko šķīdumu elektroķīmiskām īpašībām. Valdena vārdā nosauktais optisko īpašību fenomens jāzina katram ķīmijas studentam, V. vārdu redzam vai ikkatrā ķīmijas grāmatā. Tāpat V. sarakstītā grāmata par organisko šķīdumu elektroķīmiju bija vienīgā šai nozarē. V. ilgus gadus vadīja ķīmijas fakultāti Rīgas politechniskā institūtā un daudzi tagadējie latvju ķīmiķi ir viņa skolnieki. Starptautiskajos ķīmiķu kongresos V. vēl pēdējā laikā bija viens no visiemīlotākajiem lektoriem. Viņa saistošais un dziļi tvertais problēmu risinājums allaž līdz pēdējai vietai pildīja vislielākās auditorijas.

Fizikālās, neorganiskās un analitiskās ķīmijas izdevumos bieži atrodam arī Mārtiņa Straumaņa vārdu. Kopīgi ar A. Ieviņu viņš izstrādājis ļoti precīzu metodi, kā ar X-staru palīdzību noteikt atoma attālumus un sakārtojumu kristallos. Šai metodei liela nozīme un to ar panākumiem izlieto vairākos institūtos Eiropā un Amerikā. Par šiem jautājumiem viņi sarakstījuši arī grāmatu (vācu valodā), par ko starptautiskā zinātniskajā literātūrā atrodamas vislabākās atsauksmes. M. Straumaņa X-staru laboratorija Rīgā bija viena no pilnīgākām Eiropā. Ļoti ievērojami arī St. pētījumi par metallu korroziju, t. i., rūsēšanu un cita veida oksidāciju un pārvēršanos. Arī šais jautājumos St. ir tagad viens no vispazīstamākiem šās nozares speciālistiem un autoritātēm starptautiskā mērogā. Vēl pieminami St. pētījumi par metallu kristallu augšanu un metallu uzbūvi, par dažām spridzināmām vielām (azidiem), kur viņš strādājis kopīgi ar A. Ciruli, par kompleksiem savienojumiem, par volframa bronzām (pēdējā laikā Marburgā kopīgi ar A. Dravnieku, kas nesen aizbrauca uz ASV.) Neskaitāmi zinātnieki izmantojuši St. atklājumus dažādu zinātnisku un tehnisku problēmu atrisināšanā.

Viena no latvju zinātnieku raksturīgākām pazīmēm ir liela daudzpusība. Vēl lielākā mērā nekā Valdenam vai Straumanim tā piemīt A. Janekam. Pirmā pasaules kara sākumā viņš, būdams gluži jauns ķīmiķis, sarakstīja un izdeva krievu valodā mācības grāmatu kolloidķīmijā. Šī lieliskā grāmata ilgu laiku bija vienīgā šai nozarē (to tulkoja un izdeva arī latviski). Vēlāk J. pievērsās starp citu arī dažādām filozofijas problēmām un daudz publicēja starptautiskos izdevumos. Liela daudzpusība parādās arī M. Zīles darbos, kurš ir ne vien biologs-mediķis, bet arī filozofs, kā darbi starptautiski pazīstami. Bioloģijas zinātnēs ārpus Latvijas pazīstami vēl, piem., J. Primanis, R. Krimbergs, E. Dārziņš, M. Rolle, E. Ābolinš, N. Malta, Zāmels, Vegers. Minerāloģijā un kristallogrāfijā lielu interesi radījuši O. Meļļa darbi, sevišķi skandinavu zinātnieku aprindās. No latvju ķīmiķu saimes darbus ar paliekamu nozīmi publicējuši daudzi, pieminēsim vēl A. Kešanu, A. Petrikalnu, E. Zariņu, A. Tauriņu, E. Iegrīvi. Liels arī to latvju gara darbinieku skaits, kas strādājuši kā izgudrotāji, organizātori un rūpniecības veidotāji. Šai virzienā ar sevišķi lieliem panākumiem dažādās Eiropas zemēs darbojies, piem., tagadējās Minchenes starptautiskās universitātes prorektors P. Krūmiņš.

Daudziem latvju zinātniekiem ir arī personīgi kontakti ar lielākiem zinātnes centriem ASV un citur. Vairākos ASV institūtos strādājis B. Bružis — viens no mūsu spējīgākiem fizikoķīmiķiem, kura darbi snieguši daudz jaunu atziņu.

Dažus šo rindu autora darbus pašreiz iespiež divi ķīmijas žurnāli ASV. Pirms dažiem gadiem M. Straumanis un šo rindu autors saņēma arī vairākus piedāvājumus no Eiropas izdevniecībām rakstīt mācības grāmatas un piedalīties lielākos zinātniskos izdevumos.

Bez pieminētiem autoriem droši vien ir vēl vairāki citi, kuru darbi kļuvuši par visai cilvēcei piederošās zinātnes neatņemamu sastāvdaļu, bet kuru nozīmību man grūti novērtēt. Būtu vēlams, lai par to izteiktos arī, piem., kāds no mūsu garazinātņu reprezentantiem.

Nekad nav bijis pārāk liels to jauno cilvēku skaits, kas jūt sevi neatturamu dziņu nodoties zinātnei. Bet ir skaidrs, ka Latvijā, kur studējošo procents bija tik augsts, šī interese noteikti auga. Bez šeit pieminētām personām bija daudzi lielu ceribu modinātāji, jauni talanti, un, ja mums būtu ļauts tā turpināt vēl pāris paaudzes, mēs droši sasniegtu to līmeni, ko jau sen sasniegusi, piem., holandieši vai šveicieši. Latvju radošais gars savu misiju vēl nav izpildījis. Mēs nezinām, vai tās smaguma centrs būs eksaktā zinātne. Varbūt, saskaņā ar latvju īpatnību, tirai zinātnei, lai tā būtu eksperimentāla vai teorētiska, te nebūs tik liels svars kā apvienotajai intelektuālai domai, varbūt latvjiem būs lemts atklāt pavisam jaunus ceļus.

SPECIĀLZIŅOJUMS NR. 2

„LATVIJAI" NO DIENVIDPOLA

„Ex oriente lux!"

Pa Eiruni no mūsu speciālkorespondenta Antarktikā

Cienījamais lasītāj, šoreiz man savā ziņojumā jārunā par tīri zinātniskām lietām. Jūs jau zināt, ka esmu uzņēmies grūtības ceļot uz Dienvidpolu, lai izdarītu te pētījumus. Kollēga admirālis Bairds te jau paguvis pazaudēt vienu lidmašīnu, bet Fins Rone brauc šurp, cerēdams atrast zem sniega zeltu, ogles un urānu. Par šim lietām, protams, neinteresējos. UNRRAs labklājības virsnieks mums reiz paziņoja, ka zelts nedrīkst dīpiņu īpašumā atrasties, nometnes krāsniņās ogles lāga nekuras un ar urānu ir tā, ka atombumbas mūsu personīgām vajadzībām laikam gan tik un tā izgatavos citi. Ja arī amerikāņi nolemtu to nedarīt, tad mēs, dīpiņi, esam pārliecināti, ka to cilvēces gaišākas nākotnes labad izdarīs citi.

Es Dienvidpolā pētu pingvīnus. Ziņoju jau iepriekšējā reizē, ka esmu atklājis jaunu, vēl nepazītu, septiņpadsmito šo peldētāju putnu sugu. Esmu nosaucis šo sugu par DP. Tas ir saīsinājums no „Divains pingvīns." Tas ir arī saīsinājums no Divains putns. Tas ir arī saīsinājums no Dieva putniņš. Un jaunā suga atbilst visiem šiem nosaukumiem.

Pingvīns ir Dieva radījums, kas staigā stalti izslējies uz pakalkājām un ceļ knābi augstu gaisā. Reizēm viņš paplivina spārnus, bet tas notiek tikai tāpat — dvēseles noskaņas izpaušanai — palaisties viņš nevar. Daudz labāk pingvīns tiek uz priekšu peldus. It sevišķi tad, ja var peldēt pa straumei.

Dīvainie pingvīni ir dīvaini tāpēc, ka atšķirībā no citiem mēdz būt visai noplukuši. Var redzēt, ka kādreiz tiem bijušas skaistas, gludas spalvas, bet tagad tās savēlušās. Vēl nezinu, kāpēc tas tā. Pētīšu. Tad viņi ir dīvaini tāpēc, ka reti paši ķer zivis, bet mēdz, ūdenī gulēdami, ieplēst knābjus un gaidīt, kad jūra, kas te Antarktikā diezgan labvēlīga, pati ieskalos viņiem mutē pa zivtiņai. Antarktikas fauna (tā sauc dzīvnieku valsti) pingvīniem ir tikai viens ienaidnieks — lāči. Dīvainiem pingvīniem piemīt īpašība, ka tad, ja tie ierauga lāci pa gabalu, viņi dusmīgi sit spārnu galus pie krūtīm un ķērkdami nepārprotami bar savu ienaidnieku. Ja, turpretim, lācis nāk tuvāk, tad pingvīni bēg.

Visielākā jaunatklātās Dieva putnu sugas īpatnība, kuras iemeslus diemžēl vēl neesmu izpētījis, ir tā, ka tie pārvietojas tikai vienā virzienā, proti: no austrumiem uz rietumiem. Esmu novērojis, ka dīvainie pingvīni, pat lielākā putenī neallaidīgi, soliti pa solītim līzdami, cenšas pārvietoties uz rietumiem, bet uz austrumiem tie nekad nesper ne soli — pat tad nē, ja tur starp ledus gabaliem zibinātos vistreknākās renģes. Jādomā, ka šī parādība būs izskaidrojama ar kādu bioloģisku īpašību, piemēram, ar to, ka pat gaisa pūsmas no austrumiem varētu būt šo pingvīnu organismam kaitīgas.

Un DP, par spīti tam, ka viņi staigā uz divi kājām, jau tomēr nav cilvēki. Tāpēc viņi arī nevar saprast, ka taisni no austrumiem nāk tikai pats labākais. Jau senos laikos, kad austrumos vēl nebija demokratijas, mēdza teikt: „Ex oriente lux!" Latviski tas nozīmē: „Ej vien uz austrumiem, tur tev, brāl, gaismu parādīs."

Dīpītis L.,
„Latvijas" speciālkorespondents pie Dienvidpola

PATEICĪBA

Nespēdams katram, kas mani sveicis 50 g. darba svētkos, atsevišķi pateikties, uzticu savu latvieša paldies laikrakstiem. Reizē lūdzu pieņemt no manas puses mīļus pretsveicienus un solījumu, drīzumā atmaksāt Jūsu laipnību ar jauniem darbiem.

Jānis Jaunsudrabiņš

BRĪDINĀJUMS TŪRISTIEM

Bavārijas kalnos pašreiz ir skaistākā slēpošanas sezona. „Schwäbische Landeszeitung" brīdina tūristus nebraukt uz Algoju, ja iepriekš nav zināmas apmešanās iespējas. Ciemi, viesnīcas un slēpotāju mītnes ļaužu pārpildītas. Bijuši daudzi gadījumi, kad tūristiem vajadzējis pavadīt naktis zem klajas debess. Algoja vairs nav kādreizējā ziemas sporta paradīze, bet tūristu vietā še jaunas mājas ierādītas tūkstošiem bēgļu.

Jānis Jaunsudrabiņš

Sieviete

Ja jau tik ļoti maz sieviešu — cilvēku,
Kādēļ lai tavējā eņģelis būtu?
Laimīgs, ja viņa kaut mirkli tev vēlīga,
Slavēta diena, kad nav tev par grūtu.

Gavilē iegūdams skaistuli brīnišķu,
Ziedus un kvēlošu sirdi tai nesi;
Tīkai ik brīdi to padomā paturi,
Ka tu ne pirmais, ne pēdējais esi.

Tici, ko teiç viņa skūpstu tev dodama,
Pārējo — labāk ja neticēt vari:
Dūju pat pārspēt spēj sieviete maigumā,
Reizē bet sirdi tev saplosīs arī.

Čalot, ja gribi, var viņa par dievišķo,
Slavēt un jūsmot: Ai zinātne! dzeja!
Tomēr tam pāri stāv niekojums sievišķais:
Karmīna zīmulis, cirtas un deja.

IEKĀRTO MĀKSLAS SALONU ESLINGENĀ

LATVIEŠU DAIĻAMATNIECĪBAS RAŽOJUMIEM PAVĒRSIES EKSPORTA IESPĒJAS

„Lieliski! Neticami! Redziet, tik gaumīgus izstrādājumus mēs nebijām cerējuši! Kā vispār iespējams no vienkārša koka kluciņa darināt šādas kārbiņas?" — Tie ir izbrīnas un atzinības apliecinājumi, ar kādiem neskopojas armijas un UNRRAs virsnieki katrā latviešu rīkotā daiļamatniecības izstādē.

Bet prieks līdz šim ticis tikai acīm. Ja arī pie latviskiem rakstiem rotātas pūra lādītes, Nameja gredzena vai saktas drīz parādās zīmīte „pārdots", (protams, propagandas nolūkiem), tad caurmēra dīpītis ar vienu vai otru sen kārotu piemiņas lietiņu tomēr bagātāks netiek.

Tā tas bija. Tagad latviešu daiļamatnieku savienības priekšnieks H. Mercs sola, ka turpmāk būs citādi. Par savienības nodomiem viņš izsakās: „Nesen sarīkotā izstāde Eslingenā no jauna rādīja, ka mūsu daiļamatniecība sasniegusi augstu pakāpi. Patīkami konstatēt, ka daiļamatniecībai pievērsušies arī dažādu citu profesiju laudis, un ar labām sekmēm. Agronomi, skolotāji utt, pēc dažu mēnešu apmācībām, jau apguvuši prasmi, lai ar saviem izstrādājumiem cienīgi reprezentētos blakus veciem daiļamatniekiem. Bet dažkārt redzam arī, ka nenosvērti tautieši, izmantojot pieprasījumus, laiž tirgū mākslinieciski mazvērtīgus un apdarē paviršus darbus, tomēr apzīmēdami tos par latviešu DP daiļamatnieku ražojumiem. Viens no savienības uzdevumiem tādēļ ir gādāt, lai nemazinātos darbu kvalitāte. Otrkārt, centīsimies normēt cenas samērīgi ar pūlēm. Pašreiz savienībā uzņemti jau 64 daiļamatnieki un šis skaits drīz pārsniegs 100.

Pēc izstādes Eslingenā saņemti lieli pasūtinājumi no UNRRAs un armijas. Eslingenas daiļamatniecības darbnīcas pilnā jaudā strādā 3. armijai Heidelbergā. Esam domājuši arī par eksportu. Tirgu ASV solījies izkārtot mākslinieks Hermanovskis, kas nesen no Eslingenas aizbrauca uz Nujorku. Hermanovskim padomā iekārtot Amerikā nelielu mūsu daiļamatniecības ražojumu veikalu. Februāra sākumā Eslingenā atklās pastāvīgu mākslas salonu. Telpas Lidotāju skolā UNRRA jau piešķirusi. Salonā savus darbus pārdošanai un pasūtinājumu pieņemšanai varēs dot ne vien Eslingenas, bet visi daiļamatnieku savienībā apvienotie".

Par jauno mākslas salonu sīkākus paskaidrojumus sniedz Eslingenas kolonijas uzņēmumu daļas vadītājs A. Jansons: „Pieredze rāda, ka daiļamatniecības ražojumi ir viens no labākiem mūsu tautas propagandas līdzekļiem. Latviskie kokgriezumi, audumi vai sudrabkalu darinājumi aizvien atgādinās par mazo, bet strādīgo tautu, kas palikusi bez tēvzemes. Izstādes ar mūsu sniegumiem var iepazīstināt tikai īslaicīgi. Tādēļ radās doma iekārtot pastāvīgu mākslas salonu. Sākumā izstādīsim kokgriezumus, ādas izstrādājumus un sudrabkalu darinājumus. Katram paraugam būs klāt izmaksas un vajadzīgā materiāla aprēķins. Pēc izstādītiem paraugiem ikviens varēs nodot pasūtinājumus. Atskaitot izstrādājumus kokā, pasūtinot pārējo būs jānodod izejmateriāli. Pasūtinājumus varēs nodot arī pēc izstrādātiem paraugiem zīmējumos. Daiļamatnieki, kam izejmateriālu pietiekami, savus ražojumus varēs salonā pārdot. Aicinām visus latviešu daiļamatniekus nākt talkā eslingeniešiem, lai februāra pirmās dienās durvis varētu vērt latviešu čaklo roku darinājumu pastāvīgā skate". H. M.

Amatnieki organizējas

Mūsu amatnieki trimdā bijuši čakli darba darītāji, bet ne visai aktīvi organizēšanās ziņā. Eslingenas latviešu amatnieku biedrība tādēļ ierosinājusi dibināt amatniecības padomi, kas turpmāk centrālizēti kārtotu amatniecības jautājumus. Biedrības aicināti, 6. janvārī Eslingenā pirmā apspriedē bija pulcējušies amatnieki no 9 amerikāņu okupācijas joslas nometnēm. Sanāksmes ievadījumā Eslingenas amatnieku biedrības priekšnieks J. Freijs norādīja, ka amatniecības padomes uzdevums būs apzināt un pulcēt amatniekus, aizstāvēt viņu intereses, rūpēties par amatnieku dokumentāciju un gādāt, lai netiktu mazināta mūsu amatnieku labā slava. Sanāksmē vienbalsīgi ievēlēja amatniecības padomes organizācijas komisiju, kas līdz 19. janvārim izstrādās jaundibināmās padomes statūtus un veiks priekšdarbus plašākai amatnieku apspriedei. Uz šo amatniecības padomes dibināšanas sanāksmi aicināti latviešu amatnieki no visām Vācijas okupācijas joslām un Austrijas. Sanāksme sāksies 9. februārī pl. 10 Eslingenā, Pils skolas telpās. Lai izkārtotu nakstmītnes, dalībniekiem līdz 7. februārim rakstiski jāpieteicas pie Eslingenas latviešu amatnieku biedrības darbveža R. Jansona, Pilsskolā, 10. istabā. Organizācijas komisijā darbosies no Eslingenas J. Freijs, A. Arlaus, J. Saulītis, J. Derums un A. Vulfs, no Ingolštates A. Brigaderis, Berchtesgadenas V. Treilibs, Minchenes H. Mercs un Vircburgas R. Pētersons.

Pārrunās izskanēja pārliecība, ka, organizēti strādājot, izdosies izkārtot mūsu diplomēto amatnieku atzīšanu vācu iestādēs un panākt atļaujas amatniecības uzņēmumu atvēršanai. Latvijas amatnieku diplomus vācu iestādes dažos novados atzīst un nedaudzi enerģiskāki amatnieki saņemuši arī atļaujas iekārtot darbnīcas ārpus nometnēm. R. Pētersons no Vircburgas ierosināja amatniekiem savstarpēji izpalīdzēties ar materiālu apgādi. H. M.

Kas un kur?

Prof. Alfreds Ozoliņš pieņēmis Baltijas mākslinieku centra direktora posteni Blombergā un no Veidenes Bavārijā jau ieradies jaunajā darba vietā. Viņš spēlēs arī Latvijas konservātorijas stigu kvartetā, kas tagad atkal mūzicēs savā agrākajā sastāvā: prof. A. Norītis, prof. A. Ozoliņš, doc. V. Ruševics un doc. E. Vinerts.

Vīļa Stāla apgāds Kemptenē sagatavojis Annas Brigaderes Skarbos vējos saīsinātu izdevumu ar E. Geistautes ilustrācijām, novelu izlasi (7 noveles) Knuta Lesiņa sakārtojumā un J. Miesnieka romānu. Bez tam apgāda plānā trimdas rakstnieku un dzejnieku autobiografisku atziņu krājums.

Ārstam Konstantinam Jakobsonam Hamburgas universitātē piešķirts medicīnas doktora grads. Dr. med. Jakobsons strādā Hamburgas universitātes chirurģiskajā klīnikā un nodevies intensīvam zinātniskam darbam. Viņš sarakstījis vairākus darbus angļu un vāču valodā.

LABU ZOBU PASTU,

pildītu apm. 6 cm garās tūbiņās, par 20 pfen. gabalā latviešu kantīnēm piedāvā firma **Jānis Ruže**, Lauingen / Do., Frülingstr. 17. (13b). Pasūtināma, pieprasot ar rakstu ne mazāk kā 1500 gab. 27

Aleksandrs Liepa

Bērns pie kapa

SKICE

Divi vīri, ātri stelgdamies, raka kapu.

Turpat, soļus desmit nostāk, stāvēja vienkārši laucinieku rati ar brūni kodinātu dēļu zārku. Zirgs, reizēm šķu soli sperdams, snaicīja kaklu un garām, mīkstām lūpām lūkoja satvert zāles kušķi.

Smiltis, kas bija samestas ap šauro, stāvo bedri, rotaļājās bērns. Gadus piecus vai sešus vecs puisēns, lielām brūnām acīm.

Kad racēju nepamanīts tuvojos viņiem pa kapsētas taku, bērns bija satvēris priežu mizu, brauca ar to pa miklajām, tikko no bedres izmestām smiltīm un dūca, atdarinādams auto motora troksni:

— Bvvvv!

Vīri raka, galvas nepaceldami.

Man nebija nodoma īpaši pielavīties un slēpties, bet laikam gan neapzinīgi biju sācis iet klusāk un vairījos uzkāpt uz nekoptajā celiņā sakritušiem zariem. Starp mani un to vietu, kur raka kapu, bija paaugsti, bet diezgan paplukuši krūmi.

— Bvvv! — dūca mazais un, pats uz celgaliem rāpodams, stūma savu mizu pa smiltīm. Aiz tās palika vaga.

— Izkāpt! viņš sauca māksloti dobjā balsī, atdarinādams pieaugušu viru. — Izkāpt! Kapsēta klāt!

Apstājos aiz krūma un skatījos.

Zirgs pamanīja īpaši treknu zāles kušķi uz tuvējās kapu kopas un devās turp. Rati iegrabējās.

— Prrr! Maita! — iesaucās viens no vīriem un, uz lāpstas atspiedies, skatījās, vai nebūs jālec no bedres laukā.

— Prrr! — savu mizu pametis, iesaucās arī mazais. — Maita! —

Zirgs bija vecs un saguris. Viņš apstājās un nokāra galvu. Vīrs bedrē, uz bērnu pat nepaskatījies, atsāka rakt. Otrs šim starpgadījumam vispār nekādu vērību nebija veltījis. Redzēju tikai viņa plecus un pakausi, kas, augumam lokoties, pacēlās un atkal pazuda aiz smilšu vaļņa ap bedri.

Puisēns vairs neturpināja braukt ar auto. Viņš gan satvēra savu priežu mizu, bet tagad izlietoja to par lāpstu. Viņš ieurba mizas malu smiltīs, tad jocīgi piepūta vaigus un meta zemes prom. Acīm redzot, viņš arī gribēja rakt bedri.

Brīdi viss bija kluss.

Tad [illegible] uzskleda smilšu sauju racējiem bedrē.

— Kas tad nu?! — tas pats vīrs, kas pirmīt bija apsaucis zirgu, dusmīgi paskatījās uz bērnu.

Mazais, brīdi izbijies, vērās lielajam acīs, tad teica:

— Es arī gribu bedri rakt. Es arī gribu sev kapiņu izrakt. —

Pieaugušais brīdi vēl skatījās, tad satvēra lāpstu un norūca:

— Nemet smiltis bedrē. Met uz otru pusi. —

Puisēns turpināja rakt.

— Ej! — viņš pēc brītiņa iesaucās, atkal atdarinādams vīra balsi. — Kas te, velns, par sal..nēm! — Bija skaidrs, ka mazais atkārto nesen dzirdētu teicienu. — Ir gan posts, kamēr tādu zēm zemes dabū! — viņš vēl piebilda.

— Paklausieties! — piegāju pie bedres un uzrunāju pieaugušos. — Vai tiešām būtu pareizi likt bērnam rotaļāties šajā vietā? —

Abi vīri lēni atlieca muguras un drusku pārsteigti uzlūkoja mani. Arī puika darīja to pašu.

— Vai šī būtu īstā rotaļu vieta mazam bērnam? — es, drusku pārmezdams, atkārtoju.

Vīri saskatījās, bet neviens neatbildēja.

— Vai tas jūsu bērns? — jautāju viņiem.

— Nē, viens atbildēja. Otrs kratīja galvu.

— Ej mājās, puisīt! — saciju tieši bērnam. — Te nevajaga spēlēties. Šī vieta nav maziem bērniem. —

Divains izbīlis ieblāzmojās puisēna acīs.

— Es gribu, viņš teica.

— Klausi! uzstāju stingrāki. — Ej, spēlējies mājās. Te maziem bērniem nav briv. —

— Es gribu te, — viņš atkal teica, aizlika rokeles aiz muguras un drusku atrāvās no manis.

— Bet es tev saku, ka te nevar. Te tev nav nekā ko meklēt. Lūk, krusttēvi pateiks tev to pašu. —

Puišelis atkāpās vēl vienu soli, un acis, kas bija kļuvušas lielas un apaļas, iesitās valgums.

Pieaugušie bedrē atkal saskatījās, bet neteica ne vārda.

— Gribu te! — negaidīti skaļi iesaucās puisēns. — Gribu pie māmiņas. —

Pabrīnīdamies pavērsos pret racējiem bedrē. Paguvu saskatīt tikai to, ka tie pēkšņi, kā pēc komandas, nolieca un atsāka darbu.

— Pie māmiņas? — jautāju puikam. — Kur tad ir māmiņa?

— Tur, — viņš it kā atvieglots iesaca un ar smiltīm apkrautu pirkstu rādīja ratos uz zārku.

Igauņu Paganīni spēlē

VIJOLES VIRTUOZA HUBERA AUMERES SLAVAS CEĻŠ

Slavenais meistars Karls Flešs, kas pagājušā gadā mira Holandē, pasaulei jau tādēļ vien atstājis lielu mantojumu, ka šodien mēs jūsmojam par Huberu Aumeri — viņa apdāvināto skolnieku, ko bez pārspīlējumiem dēvē par igauņu Paganīni. Tagad 32 g. v. mākslinieks priekš 23 gadiem bija igauņu brīnumbērns Hubers Antons, bet jau 1932. g., ar pieņemto vārdu Aumere, ieguva 2. vietu vijolnieku starptautiskā sacensībā Vīnē un 1935. g. tādā pašā sarīkojumā Varšavā palika nepārspēts. Sākums pasaules slavai. Tagad Aumere ir DP. Bet tāds DP, kam vismazāk jādomā, vai, kad un kur emigrēt. Viņu vēlas visi un visur — šo Bethovena, Brāmsa un Čaikovska mākslas apbrīnojamo tulku.

Hubers Aumere no dažādiem solījumiem un vilinājumiem neapmulst. Vispirms viņš vēlas kalpot Igaunijai un pēc tam mākslai. Visos sarīkojumos zina, ka spēlē igaunis. Šī ir viņa svarīgākā prasība un tikai pēc tam pārējais. Tā tas bija arī p. g. 8. decembrī, vienā no Aumeres lielākajām dienām emigrācijā Vācijā. Todien viņš koncertēja 2 reizes ar dažādu programmu, bet rezultāti bija vienādi: kā Štutgartes operas izpārdotajā namā pēc Bethovena vijoles koncerta, tā arī amerikāņu 3. armijas galvenajā mītnē Heidelbergā pēc Čaikovska koncerta klausītāji gavilēja, jūsmoja, aplaudēja un sauca, lai dzīvo Aumere un Igaunija!

Pēc šādiem ceļojumiem mākslinieks vienmēr atkal labprāt atgriežas Minchenē. Turienes operā viņu vispirms saista Stradivārija vijole, kas tagad ir Bavārijas valsts īpašums un miera laikā maksāja 60.000 vācu zelta marku. Priekš kara vispār bija ap 400 Stradivārija vijoļu, bet tagad to jau daudz mazāk. Otrkārt — Minchenes operas dirigents tagad ir ungārs Georgs Solti, kuru mākslas pasaulē salīdzina ar Toskanīni. Tikai tādēļ, lūk, Aumere šodien ir Minchenē un ne citur. Tikko saņemts piedāvājums no Vines filharmonijas par ceļojumu uz Argentīnu. Taču Aumere ir tikai cilvēks. Visur viņš nevar būt. Jau tā jāstrādā daudz. Viņš spēlē 4 stundas dienā, bez tam loti mīl šachu. Te nu gan mākslinieks sevi nevar salīdzināt ar lielmeistaru Pauli Keresu, tomēr ir igauņu meistarklases spēlētājs emigrācijā, un turnīrā Minchenē pašreiz atrodas 1. vietā. Patīk arī galda teniss.

Hubers Aumere zina, ka māksla mīļa ne vien pilīs, bet arī būdiņās. Tāpēc viņš laiku pa laikam ir loti gaidīts viesis dažādās DP nometnēs. 11. janvāra vakarā Aumere ieradās Kleinkecas latviešu nometnē. Vai nu Čaikovska koncerts vai arī igauņu komponista Ojas Vecā dziesma — viss tas bija vienreizējs sniegums. Pavadījis nakti DP balto dēļu gultā, Aumere jau 12. janv. koncertēja Baireitā, 14. janv. Štutgartē, bet 27. janv. būs Heidelbergā. Tad sāksies tālāks ceļojums: 29. janv. Aumere izbrauks uz Berlīni, kur Berlines filharmonijā spēlēs Brāmsa vijoles koncertu. Pie diriģenta pults būs slavenais rumānis Celibetateče.

Igauņu Paganīni nezina, kāda būs viņa nākotne. Kabatā ir ielūgumi no Berlīnes, Vines, Parīzes, Buenosairesas. To ir vēl un vēl. Taču Aumeres sapņos tēlojas pavisam cita pilsēta — Tallina.

Arnolds Smits

Kultūras chronika

Pirmā trīs dimensionālā krāsu filma ir Padomju Savienībā ražotā filma „Robinsons Kruzo". Dziļuma efekts panākts ar īpašu projektoru un ķīmiski apstrādātu stikla ekrānu.

Amerikāniete Katrina Hepberne, kas pirms 4 gadiem aizgāja no skatuves un filmas uz savu farmu, atkal atgriežas filmā. Kādā filmā viņa tēlos Klāras Sūmanes lomu.

Triju gadu laikā franču Rivjērā, Kannu tuvumā, paredzēts izbūvēt modernu filmu pilsētu, kas aizņems 8000 ha platību un kuras territoriju apkalpos neliels pazemes dzelzceļš.

Dostojevska slaveno romānu „Idiots" pašreiz Parīzē pārveido filmā.

Čārlijs Čaplins gatavo jaunu filmu „Slepkavu komēdija". Tā attēlo cilvēku, kas, baidīdamies, ka ģimene varētu ciest badu, klūst par slepkavu. Čaplins ir filmas režisors, galvenās lomas tēlotājs un mūzikas autors.

Jauns ugunsgrēks Tālajos austrumos

Tālajos austrumos 1947. gads atnācis ar kara darbību. Cīņas starp franču un vietnamiešu karaspēku Indoķīnā vairs nesauc par sadursmēm, bet jau par karu. No jauna sākušās nopietnas sadursmes bijušās Holandes kolonijās, ko agrāk sauca par Holandes Austrumindiju, bet tagad dēvē par Indonēziju. Birmā, kas atrodas starp Indiju un Indoķīnu, sākusies jauna spēcīga kustība paratraisīšanos no Anglijas imperijas un par pilnīgu Birmas neatkarību. Pagaidām birmieši cer panākt neatkarību sarunu ceļā, un Anglijas strādnieku valdības galva Etlijs to arī apsolījis, bet birmieši jau pateikuši, ka gadījumā, ja sarunas nedotu rezultātu līdz 31. janvārim, tie sāks atbrīvošanās karu. Arī ASV jaunais ārlietu ministrs ģenerālis Maršals, kas līdz šim bija prezidenta Trumena pilnvarotais Ķīnā, atstājis Čunkingu savu uzdevumu nepavelcis — viņam bijis jāatzīst, ka nav izdevies samierināt Ķīnas nacionālistus un komūnistus.

KARA DARBĪBA INDOĶĪNĀ

Iesākās pagājušā gada pēdējā nedēļā. Jaunais gads rādījis, ka cīņas nevis mazinājas, bet arvien plešas plašumā. Kaujās — jau iesaistītas franču izplētņu lēcēju vienības — abas puses rīkojas ar moderniem ieročiem. Reutera korespondents ziņo no Indoķīnas, ka franči tur „staigā ar portfeli vienā un pistoli otrā rokā." Pēc pašu franču vērtējuma ar apmēram 80 000 vīru lielo franču koloniju karaspēku, kas atrodas Indoķīnā, nepietiek, lai atjaunotu kārtību, bet tur vajadzīgi vismaz 200 000 vīru. Pēdējā Francijas aizsardzības ministrijas izdotajā pavēlē pateikts, ka karaspēka daļām Francijā jābūt gatavām doties uz Indoķīnu.

Šim koloniju karam ir divi svarīgākie iemesli. Vietnamieši nemierā ar pagājušā gada martā parakstīto Fonteneblo vienošanos, kas paredz Indoķīnas valstiņu federācijas radīšanu. Indoķīnas federācijā franči bija paredzējuši iekļaut Vietnamu (ko pirms kara dēvēja par Anamu), Kochinchinas republiku un Laosas un Kombodžas karalistes. Valstu federācija savukārt iekļautos diezgan vaļīgi saistītajā Francijas ūnijā, ar kuru ceturtā republika grib atvietot līdzšinējo Francijas imperiju.

Francijas koloniju ministrs Mutē vēl šī gada pirmā nedēļā atkārtojis, ka Francija gatava neķavējoties dot bijušām Indoķīnas kolonijām autonomiju šī plāna realizēšanai. Bet vietnamieši, pirmkārt, vispār negrib piekrist federācijai tādā veidā, un, otrkārt, tie katrā ziņā grib panākt, lai Vietnamā iekļauj arī vismaz lielu daļu no bagātākās Indoķīnas — Kochinchinas. Tie pieprasījuši sev arī mazākas daļas no Kombodžas un Laosas un grib savā valstī radīt paši savu naudu, savas diplomātiskas pārstāvniecības un citas suverēnas valsts iestādes un tiesības. Tagad — pēc notikušajām kaujām — Francija paziņojusi, ka neuzsāks jaunas sarunas, iekams visā Indoķīnā nebūs atjaunots pilnīgs miers un kārtība.

DIVI VĪRI, KO VIETNAMIEŠI NĪST

Novērotāji domā, ka kara darbība plašā mērogā iesākās tieši pagājušā gada beigās tādēļ, ka vietnamieši bija cerējuši, ka jaunā Francijas valdība būs pret viņu prasībām piekāpīgāka. Taču izrādījās, ka Leons Blums viņa vēl stingrāks par saviem priekšgājējiem. Otrs iemesls bija tas, ka Indoķīnā atgriezās valdības komisārs admirālis Arženljē. Pamatoti vai nepamatoti vietnamieši uzskata šo interesanto vīru, kas ir reizē admirālis un priesteris, par galveno vainīgo franču nostājā. Jau pirms viņa izbraukšanas no Parīzes uz Saigonu kāds anamītu pagrīdes vadonis izteicās: „Ja Arženljē atgriezīsies, tad plūdīs asinis."

Ir tikai viens cilvēks, ko vietnamieši nīst vēl vairāk kā Arženljē — tas ir ģenerālleitnants Leklerks, viens no ievērojamākajiem franču speciālistiem koloniju kara stratēģijā, kas kādu laiku pēc otrā pasaules kara bija franču komisārs Hanojā. Viņš šīgada sākumā devies uz Indoķīnu, lai uzņemtos franču spēku komandēšanu. Vietnamieši uzskata to par īpašu izaicinājumu.

Cik lieli vietnamiešu spēki, nav zināms. Bet ir skaidrs, ka tie labi apbruņoti. Artilērijas tiem nav daudz, bet netrūkst automatisku ieroču un pat lidmašīnu.

Kā teikts, franči pagaidām negrib sarunas turpināt. Ja tās arī atjaunotu, tomēr grūti pateikt, vai tās sekmētos, jo franči noteikti pretosies Kochinchinas apvienošanai ar Vietnamu, apgalvodami, ka abas zemes esot gan etniski un vēsturiski saistītas, bet pēdējos gados attīstījušās ļoti dažādi.

FRANCIJAS KOMŪNISTU IEBILDUMI

Vietnamieši kopā ar Laosas un Kombodžas valdībām iesnieguši ASV lūgumu vērst UN vērību uz stāvokli Indoķīnā. Šķiet tomēr, ka vēl vairāk tie cer uz pašu franču nevienprātību, jo Francijas komūnisti ļoti asi pārmet valdībai tās stingro nostāju pret vietnamiešiem. Šis franču komūnistu nostājas izskaidrošanai un varbūt arī visu Indoķīnas nemieru izpratšanai jāzina viena lieta — Vietnamas ministru prezidents Hošiminchs ir komūnists, viņa vietnieks, kas pēc tam, kad valdība kara darbības dēļ atstājusi Hanoju, gribēja uzsākt sarunas ar frančiem — ir komūnists. Vietnamas kara ministrs un armijas virspavēlnieks pēc amerikāņu laikrakstu ziņām esot studējis Maskavā.

Francijai Indoķīna svariga tāpēc, ka tur atrodas lieliskas kaučuka plantācijas un plašas ogļu raktuves, kas gan atrodamas gandriz tikai Indoķīnas dienvidu daļā, kamēr Vietnama atrodas ziemeļos.

Saprotams, ka Indoķīnas konflikts nav ierobežojies tikai ar pašu Indoķīnu vien. Indijas pagaidu valdības viceprezidents Pandits Neru oficiāli paziņojis, ka indiešu tautas simpatijas ir vietnamiešu pusē. Tā gan šķiet sagadīšanās, ka viņš publicējis šo deklarāciju gandriz vienlaicīgi ar apsveikumu padomju zinātniekiem, kas viesojas Indijā. Apsveikumā Pandits Neru izteicis cerību, ka drīz radīsies ciešāks diplomātu un zinātnieku kontakts starp Indiju un Padomju Savienību. Indijas kongresa partijas līderis Čandra Bose aicinājis indiešu brīvprātīgos atbalstīt Vietnamu.

Vēl daudz skaidrākas un noteiktākas ir atbalsis abās Indoķīnas kaimiņu zemēs — angļu pārvaldītajā Birmā un Indonēzijā, kur atkal uzliesmojušas cīņas ar holandiešiem.

ETLIJS ATDOD ZEMI, KO ANGLIJAS IMPERIJAI IEGUVIS VINSTONA ČERČILA TĒVS

Vislabāk šo atbalsi var, pareizāki sakot, saskaņu raksturo amerikāņu laikraksts „Pittsburgh Post-Gazette", kas raksta: „Otrs pasaules karš deva Austrumāzijas tautām iespējas, par kurām tās līdz tam bija tikai sapnojušas. Japāņu okupācija ar saukli: „Āziju āziātiem!" iededza uguni nemiernieku sirdīs. Plašie pret angļiem vērstie nemieri Birmā, kas nav beigušies kopš japāņu kapitulācijas, raksturo stāvokli visā Dienvidaustrumāzijā. Birmieši cīnās pret angļiem, anamieši pret frančiem, holandieši cenšas radīt Indonēzijas republiku savienību. Dienvidaustrumāzijas tautas tagad, tāpat kā savā laikā Amerikas kolonijas, cenšas kalt dzelzi, kamēr tā vēl karsta." Cits amerikāņu laikraksts „Providence Journal" raksta: „Anglijai vairs nav jāatrisina problēma, vai atteikties no Indijas un Birmas vai nē. Tai tikai vēl jārisina problēma, kā atstāt Indiju un Birmu tā, lai tur nerastos asiņaini pilsoņu kari, kas varētu satricināt ne vien Āzijas, bet arī pasaules mieru."

Tāpat laikam domā arī Anglijas premjērs Etlijs, kas jau pagājušā gada beidzamās dienās pavēstīja apakšnamam, ka Birmai laus izvēlēties starp pilnīgu neatkarību vai dominijas stāvokli. Pret to ļoti asi nostājās Vinstons Čerčils un pārmeta valdībai, ka tā turpinot tīši graut Anglijas imperiju, piezīmēdams, ka taisni Birmas jautājums viņam īpaši sāpīgs, jo viņa tēvs — lords Randolfs Čerčils bija atbildīgais Birmas anektētājs Anglijas kronim 1885. gadā.

Etlija šie argumenti nelespaidoja. Viņš uzaicināja uz apspriedi Londonā birmiešu delegāciju. Tā tagad iecelta un tieši šinīs dienās jau ieradusies Anglijā.

Bet arī Etlijs bija pieņēmis savu lēmumu uz spiediena pamata. Tikai 31 gadu vecais birmiešu nacionālais vadonis Aungs Sans bija paziņojis Anglijas valdībai, ka gadījumā, ja tā neatteiksies no savām tiesībām Birmā līdz šī gada 31. janvārim, tad birmieši būšot spiesti spert „ārkārtējus soļus." Nesen, pirms delegācijas izbraukšanas uz Londonu, viņš atkārtojis draudus vēl skaidrākiem vārdiem — ja Birmai līdz 31. janvārim nedošot neatkarību, sākšoties atbrīvošanās karš.

Aungs Sans, kas arī vada minēto delegāciju, gan arī pats rīkojas apstākļu spiests. Lai gan viņš pieprasījis neatkarību, viņš personīgi domājot, ka Birmai būtu jācenšas palikt pēc iespējas cieši saistītai ar angļu imperiju. Bet šo apstākli aģitācijai pret viņu izmanto viņa krasākais un bistamākais sāncensis — Birmas komūnistu vadītājs Tans Tuns, kas jau kopš vairāk kā mēneša atkārtoti rīko protesta streikus pret Aunga Sana piekāpīgo un angļiem labvēlīgo politiku.

Vēl ap Jaungadu šķita, ka Indonēzijā — t. i., Malaju zemēs bijušā Holandes Austrumindijā, patiešām sācies miers. Amerikāņu laikraksts „New York Times" pat ieteica Francijai ņemt par paraugu holandiešus, kas ar Indonēzijas Savienoto Valstu radīšanu panākuši miermīlīgu atrisinājumu. Bet prieki nav bijuši ilgi. Cīņas atjaunojušās jau ar pirmām šīgada dienām. Pie tam tās uzliesmojušas arī holandiešu naftas centrā Palembangā, kur lielas intereses arī amerikāņu kapitālam un ko līdz šim uzskatīja par vienu no mierīgākiem Indonēzijas stūriem. Jauno cīņu aizkulises vēl nav gluži skaidras. Indonēzieši, kas ķērušies pie ieročiem, oficiāli deklarējuši, ka dara to tāpēc, ka holandiešī vilcinoties īstenot solījumus.

Ir grūti pateikt, cik plašs izvērtīsies jaunais kara ugunsgrēks tālākajā Āzijas dienvidaustrumu malā, un ir grūti pateikt, kādas var būt sekas konflikta paplašināšanās gadījumā. Dienvidaustrumāzija ar bagātajām izejvielu krātuvēm ir vieta, kur jau agrāk krustojušās lielvalstu intereses. Šķiet, ka šoreiz citām valstīm, kas par šo stūri interesējušās vienmēr, pievienojusies vēl kāda varena lielvalsts, kas gan pagaidām uzmanīgi turas aizmugurē un liek darboties tikai saviem aģentiem.

DAŽOS VĀRDOS

Anglija iesniegusi Drošības padomei oficiālu sūdzību par Albāniju, kas mīnējusi Korfu jūras šaurumu.

Publiskai lietošanai nodots transatlantiskais tālraksta aparāts, ko kara laikā izmantoja Ruzvelts un Čerčils. Par viena vārda pārraidīšanu jāmaksā 1,2 pensi.

Zviedrija uzņems vāciešus. 1500 vāciešu jau saņēmuši atļauju iecelot uz palikšanu Zviedrijā. Pa lielākai daļai tie ir veci cilvēki un bērni.

Vai karš ir beidzies?

Kāds ASV kongresa deputāts iesniedzis kongresam priekšlikumu pieņemt likumu, ka karš beidzies.

Tas nav joks. Likumprojekta iesniedzējs paskaidrojis, ka pēc viņa domām līdz ar jaunā likuma pieņemšanu, t. i., līdz ar oficiālo atzinumu, ka karš beidzies, spēkā zaudētu ap 600 likumu, kas pieņemti kara laikā un joprojām nosakot amerikāņu dzīvi.

Un tomēr sīkā ziņa, kas citādi nezin' vai būtu pelnījusi godu iekļūt bēgļu laikrakstā, gribot negribot izraisa drusku dīvainas un arī mazliet nepatīkamas pārdomas: vai tiešām esam tikuši tik tālu, ka pasaulei ar likumu jāizšķir jautājums, vai karš vēl turpinājas vai nē? Vai tiešām arī visdemokratiskākajā pasaules lielvalstī kongresam jādebatē par to, vai pasaulē ir karš vai miers.

Un reizē ar šo ziņu no ASV, ir arī otra, kas atkal pirmā mirklī var likties tikpat nenozīmīga:

Sala un ledus dēļ pārtrūkusi satiksme ar vācu salu Arnimu Ziemeļjūrā pret Frīzijas piekrasti.

Salā nometināti vācu bērni un, lai tiem nebūtu jācieš izsalkums, tos sākts apgādāt ar angļu lidmašīnu palīdzību. Angļu lidmašīnas nometušas salā saiņus ar — ne jau ar maizi vai kartupeļiem — bet ar piena pulveri.

Cerams, neviens neapvainosies par atklātību, bet vai nav tā, ka, ziņu izlasot, mostas doma: nez vai lidmašīnās piena pulveri vestu arī tad, ja salā dzīvotu nevis vācieši, bet pārvietotās personas? Vai vienu otru reizi mums neuzmācas doma, ka karš ne vien jau sen beidzies, bet ka jau aizmirsies arī tas, kas karu sācis un kas vainīgs pie tā, ka miljoni mūsu kontinentā palikuši bez mājas, bez dzimtenes un pat bez maizes?

Vai tad, ja pieņemtu likumu, ka karš beidzies, nevarētu sākt apspriest likumu arī par to, ka tiesības, ko miers dod cilvēkam, jādod v i s i e m cilvēkiem?

Lp.

Darba iespējas Minchenē

Bavārijas apgabala komiteja saņēmusi no UNRRAs 5. apgabala aicinājumu sastādīt dažādu arodu speciālistu un mājkalpotāju grupas darbam armijas dienestā Minchenē un tuvākā Minchenes apkārtnē. Piedāvājums izdevīgs ģimenes cilvēkiem, jo soliti atsevišķi dzīvokļi un istabas, paredzot gan, ka 1 strādājošam tiesības pieprasīt telpas līdz 3 ģimenes locekļiem. Līdz šim uz vairāk nekā 1000 brīvām vietām pieteikušies tikai 36 tautieši. Iespējams, ka varēs iesniegt vēl jaunu pieteikumu. Tuvākas ziņas Minchenē BALK darba daļā.

M.

AIZRĀDĪJUMS DARBA MEKLĒTĀJIEM

UNRRAs 5. apgabala darba nodaļa aizrāda, lai atsevišķas personas, kas grib iesaistīties armijas darbos Minchenē, negriežas tieši UNRRAs 5. apgabala pārvaldē, bet ieteic nometnēm sastādīt darba meklētāju sarakstus un tos iesūtīt Bavārijas apgabala Latviešu komitejas darba daļai (vēlams ar ātrvēstuli). Sarakstos jāuzdod sekojoši dati: uzvārds un vārds, dzimšanas dati, arods, valodu zināšanas, ģimenes locekļu skaits un kādu darbu vēlas strādāt.

Dzīves apstākļi Holandē

Kā jau ziņots, no Holandes saņemts darba piedāvājums zināmam skaitam jaunu sieviešu slimnīcās un sanatorijās. Tāpēc ir vietā paintересēties, kādi dzīves apstākļi un centieni saskatāmi šīsdienas Holandē. Kāds mūsu tautietis, kas dzīvo Amsterdamā un ziņo, ka visā Holandē šobrīd mitinoties un strādājot ap 60 latviešu bēgļu, par šo tematu raksta:

„Sākumā svešniekam Holandē ar tās plašajiem līdzenumiem, daudzajiem kanāļiem un īpatnējā stilā celtajām dzīvojamām mājām rodas vienmuļīgs iespaids. Bet šo sajūtu viegli pārvarēt, ja iedomājas, ka augligie lauki un kanāļi ar bezgala daudzo slūžu sistēmu prasījuši daudz neatlaidības un pūļu. Tagad šajos darbīguma sniegumos redzami arī robi — vācu iebrukuma un atkāpšanās sekas. Stipri izpostīts ir Roterdamas centrs, daži Hāgas kvartāli, Arnhema, Nijmegena, Venlo un citas pilsētas. Daudzās vietās rēgojas dzelzceļa līniju postījumi un saspridzināti tilti, kas ne visi jau pilnīgi atjaunoti. Jūras piekrastē un dažviet arī zemes iekšienē redzami vācu kādreiz daudzinātā Atlantijas vaļņa baigie bastioni, kuŗus te pa lielākai daļai kara darbība nemaz nav skārusi.

Holande ir biezi apdzīvota zeme. Daudz bērnu. Dzimstība kara gados pat pieaugusi, ko būs diktējis tautas pašaizsardzības instinkts un veicinājuši šejienes labie dzīvokļu apstākļi. 3—5 istabu dzīvokļi te ir pat strādnieku ģimenēm un to īres salīdzinoši ir lētas. Kultūras un labierīcību ziņā lielie centri nav izvirzīti virsotnē, bet šīs mantas vienmērīgi sadalītas pa visu zemi. Nereti mazās provinces pilsētiņās atrodami tikpat moderni iekārtojumi kā lielajās. Pa daļai tas panākts ar to, ka dažādos provinces centros novietotas daudzas fabrikas un lieli uzņēmumi, kas ar savu darbību dod priekšnoteikumus labklājības zelšanai. Ir pat provinces pilsētiņas, piem., Tilburga, kur atrodas tādi lieli pasākumi, kā Filipsa radio fabrika ar 20.000 strādniekiem.

Holandes uzņēmumi strādā ar drudžainu steigu un tā vien liekas, ka holandiešu saimniecības vadītāji negrib kavēt ne minūti, lai kāds cits neaizietu viņiem priekšā pēckara pasaules tirgu iekarošanā. Holandes rūpniecības un tirdzniecības baze ir importētas izejvielas, kuŗas pārstrādājot un eksportējot citu zemju patēriņam holandieši nodrošina savu labklājību. Tāpēc viņiem ārējie tirgi tik svarīgi un tāpēc viņi šobrīd, lai rastu līdzekļus, atrauj pat savam patēriņam, lai tikai nodrošinātu savu stāvokli nākotnē. Tie ir tālredzīgi tirgotāji, un vadās no domas, ka tas, „kas pirmais brauc — tas pirmais arī mal." Holandieši runā pat par savas metallrūpniecības izveidošanu.

Holandes iekšpolitisko dzīvi var raksturot ar to, ka krievi viņu valdību atestējuši par tādu, kas it kā sastādīta ar Londonas svētību. Bazi šai valdībai dod katoļu tautas partija, kuŗai parlamentā trešdaļa vietu. Šī partija, kas bauda arī garidznieku atbalstu, uzskatāma par modernu pilsonisku veidojumu, kas strikti noraida visa veida diktātoriskas tieksmes un formas un iestājas par saimnieciski un sociāli vājāko aizstāvēšanu, tajā pašā laikā cinoties pret valsts sociālisma tieksmēm. Pie partijas pastāv arī jaunatnes organizācija, kas pag. rudenī Amsterdamā roku rokā ar katoļu baznīcu rīkoja jaunatnes kongresu. Tajā piedalījās 30.000 dāņu jauniešu, kas allegoriskos uzvedumos demonstrēja strādnieku un jaunatnes norobežošanos no komūnisma. Tajā pašā laikā brīvā dabā notika svinīgs dievkalpojums, kuŗā piedalījās šejienes baznīcas augstākā vadība un ap 400 mācītāju. Tās liecina, ka baznīca te meklējusi un atradusi jaunus ceļus, kā nodibināt ciešas saites ar pēckara cilvēkiem.

Holandes grūtumi saistās ar viņas aizjūras kolonijām. Cik lielas tās ir, to var secināt no fakta, ka Holandei vajadzējis dot patvērumu daudziem tūkstošiem bēgļu, kuŗus vajadzēja evakuēt uz šejieni no Holandes Indijas."

Ar šo apstākļi un ar kara postījumiem arī izskaidrojams tas, ka, vismaz pēc pašu holandiešu domām, tur joprojām valda lielis dzīvokļu trūkums. 1946. gadā Holandē uzcelti 13.000 jaunu dzīvokļu, bet sabiedrisko darbu un valsts atjaunošanas departamenta ierēdņi gadu mijā oficiāli pavēstījuši, ka miljonam holandiešu vēl trūkstot piemērotu dzīvokļu. Lai trūkumu ātrāk novērstu, nodibinātas vairākas būvamatnieku skolas. Tās drīzumā beigs ap 25.000 jaunu speciālistu un tad kopīgais būvamatnieku skaits sasniegs 150.000.

Atkopšanos citās saimnieciskās nozarēs rāda maza statistika par sasniegumiem 1946. gada beigās. Ogļu produkcija bija sasniegusi 72 proc. no 1938. gada normas, elektriskā strāva ražota par 15 proc. vairāk kā pirms kara, kokvilnas izstrādājumi sasnieguši 53 proc. no priekškara līmeņa, adītu preču — 82 proc. un apavu rūpniecība 75 proc. no 1938. g. jaudas.

Šie skaitļi, šķiet, ļoti labvēlīgi, bet paši holandieši aizrāda, ka valsts iedzīvotāju skaits šai laikā pieaudzis no 8,7 uz 9,2 miljoniem. Bez tam 1946. gads pierādījis, ka Holandes saimniecībai vēl lieli robi — četrās ļoti svarīgās nozarēs nav bijis iespējams apstākļus pietiekami uzlabot — kuģniecībā, iekšzemes ūdens transportā, par visām lietām satiksmē ar Vāciju, lauksaimniecības ražojumu eksportā un tirdzniecībā ar Holandes Indiju. Kuģniecības atplaukumu kavē apstāklis, ka Holande zaudējusi iespēju kreditēt plašus starptautiskus pasākumus, kā arī tas, ka lielajās ostās Roterdamā un Amsterdamā nepienāk Vācijas preces. Lauksaimniecības ražojumiem trūkst tirgus. Anglija vairs nepērk holandiešu piena produktus, vācieši nevar pirkt Holandes saknes (izņemot spīdolus un burkānus), holandiešu sviests ir pārāk dārgs. Eksportēt var tikai sieru un dažus sakņaugus. Tirdzniecība ar Holandes Indiju pirms kara deva Holandei 14 proc. no visiem valsts ienākumiem. Tagad tā pilnīgi paralizēta.

„Astoņu valstu skriešanās"

PIRMIE GRŪTUMI UN PIRMIE PANĀKUMI ANTARKTIKĀ

Divas jaunas ekspedicijas devušās ceļā uz Antarktiku, kur admirāļa Bairda vaditā lielā ekspedīcija jau sastapusies ar pirmajām grūtībām, guvusi pirmos panākumus un arī — tā šķiet — zaudējusi pirmos upurus. Kopš 30. decembra bez vēsts pazudusi ekspedīcijas lielākā lidmašīna — polārlidojumiem pielāgots amerikāņu bumbvedējs ar 9 vīru apkalpi.

Vēl gan nav zudušas cerības, ka pētniekus, kas bija šai lidmašīnā, atkal atradīs un izglābs, jo lidmašīnā atradās pārtika 13 vīriem 30 dienām, gulamteltis, silti apģērbi un radio aparāts SOS briesmu signālu raidīšanai, kas, atkarībā no apstākļiem, uztverami 50—500 jūdžu tālumā. Glābšanas darbus pagājušās nedēļās apgrūtinājis ļoti nelabvēlīgais, miglainais laiks un ledus kalni, kas iesprostojuši vairākus kuģus.

Tai pašā laikā tomēr ekspedīcijas rīcitumu grupa ziņojusi par pirmo atklājumu. Divas bumbvedēju lidmašīnas pārlidojušas līdz šim maz pazīstamus apgabalus. Ar foto uzņēmumiem pierādīts, ka aiz Balenijas salām atrodas kalnu grēda, kas līdz šim Antarktikas kartēs nebija attēlota. Tā atrodas tā sauktā Ota krastā, ko cilvēka acs līdz šim pirmo un pēdējo reizi skatījusi 1911. gadā neveiksmīgās Skota ekspedīcijas laikā.

Ceļā uz Antarktiku devies amerikāņu bazes kuģis „Philipine Sea", kas pievienosies Bairda ekspedīcijai. Uz bazes kuģa atradīsies 1500 vīru apkalpe un 100 virsnieku, 6 divmotoru transportlidmašīnas, vairāki miljoni tonnu naftas, tūkstots pasta saiņu, 3 citas lidmašīnas un buldogs — ekspedīcijas maskots.

Uz Antarktiku izbraukusi arī Čīles ekspedīcija. Pie tā fregate dieri Frederiku Goecelagu izbraukusi no Valparaiso dažas dienas agrāk kā bija paredzēts. Otrs kuģis sekos šinīs dienās.

Izbraukt gatavojas arī otra amerikāņu grupa, ko pa daļai finances privāti Teksasas uzņēmēji, bet pa daļai ASV valdība. To vadīs slavenā norvēģu polārpētnieka Rones dēls Fins Rone, kas pats jau vairākkārt cejojis pa polu apgabaliem un arī pagajušo vasaru pavadījis Grenlandē. Viens no viņa uzdevumiem būs ASV aviācijas ministrijas uzdevumā pārbaudīt auksta laika ietērpus un apgādi un izpētīt, vai Antarktika ir viens vai arī divi atsevišķi kontinenti. Rones ekspedīcijā piedalīsies 22 pētnieki, kas paši apņēmušies izpildīt arī apkalpes uzdevumus. Presei Rone paskaidrojis, ka cer atrast Antarktikā zeltu, ogles un molibdēnu, bet nedomā, ka tur atrastos urāns.

Reuters, kas jau nosaucis sacensību Antarktikas pētīšanā par „astoņu valstu skriešanos", ziņo, ka Anglija sagaidot starptautiskas konferences sasaukšanu, lai izlemtu dažādo valstu prasības, kas izrietēs no „skriešanās". Vašingtonā oficiāli paskaidrots, ka ASV gatavojas pieprasīt sev lielu daļu no Antarktikas. Galīgi par šo jautājumu lemšot pēc Bairda atgriešanās. Bez tam amerikāņi grib ierosināt zināmu Antarktikas apgabalu pakļaušanu ASV kontrolei. Sidnejas laikraksts „Sunday Sun" paziņojis, ka Austrālija būtu ar mieru atteikties no tiesībām uz apm. trešo daļu no Antarktikas par labu Apvienotām Nācijām.

Mums Stendzenieks, bet citur?

1946. GADA LABĀKIE SPORTISTI: ANGLIJĀ — VIEGLATLĒTS SIDNEJS VUDERSONS, ITALIJĀ — RITEŅBRAUCĒJS GINO BARTOLI, FRANCIJĀ — AIRĒTĀJS DŽENS SEPHERIADEESS. — SULIVĀNA BALVAS LAUREĀTS — ASV FUTBOLISTS GLENS DEVISS.

Dažādu valstu sporta lietpratēji, turpinot senas tradīcijas, arī šogad janvāra pirmajā pusē vērtē 1946. g. sasniegumus un izrauga labākos sportistus. Mēs jūsmojam par Jāni Stendzenieku. Un dibinām. Viņš ir ne tikai latviešu labākais vieglatlēts aizvadītajā sezonā, bet arī vispār mūsu 1946. g. teicamākais atlēts. Latvijas rekordists Stendzenieks, blakus somiem un zviedriem, palīdzējis turpināt Eiropas ziemeļu zemju jau sen nostiprināto hegemoniju pasaules labāko šķēpa metēju saimē. Mūsu rekordists šajā gvardē palicis vienīgais Baltijas zemju reprezentants. Kādreiz lepojās igauņi, bet likteņa saplosītajā igauņu tautā nav vairs neviena atlēta, kas sekmīgi turpinātu pasaules klases šķēpa metēju Gustava Sules un Ferdinanda Isaka panākumu gaitas. Gribas apgalvot, ka mūsu domas šoreiz nedalās: Jānis Stendzenieks ir latviešu 1946. g. labākais sportists. Bet citās zemēs?

•

Laikraksts „News of the World" ziņo, ka par Anglijas 1946. g. izcilāko sportistu atzīts vieglatlēts Sidnejs Vudersons. Otrā vietā ierindots Anglijas smagā svara boksa čempions Vudkoks, kas klusībā pretendē uz pasaules meistara Džo Luisa „troni", 3. žokejs Gordons Ričards, 4. golfa spēlētājs Kotons, 5. biljardists Džo Deviss un 6. futbolists Svifts. Šķiet mazliet dīvaini, ka futbola mātes zemē šī sporta veida populārākais pārstāvis šoreiz izvirzījies tikai 6. vietā. Triumfējis, skrējējs Vudersons, kas jau vairākkārt gribējis atvadīties no aktīvo sportistu saimes, bet vēl vienmēr to nav spējis. Neskaitāmiem panākumiem vainagotais atlēts pērn pārsteidza pasauli ar savu uzvaru Eiropas meistarsacīkstēs Oslo 5000 m skrējienā (14:08,6 min.). Šī zelta medaļa pirms sacīkstēm bija „iekalkulēta" kādam somu vai zviedru skrējējam, bet uzvarēja anglis! S. Vudersons tādēļ ir Anglijas 1946. g. labākais sportists.

•

„Evviva Bartoli!" — lielā sajūsmā daudzkārt saukuši itaļi, atkal un atkal sveicot kādu Gino Bartoli uzvaru. Bartoli ir savu slaveno tautiešu Girardengo, Bindas un Gueras vēl slavenāks pēcnācējs. Varbūt vienīgais, varbūt arī viens no nedaudzajiem sportistiem pasaulē, kas Vatikānā saņēmis pāvesta svētību. Taču Bartoli vēl šodien nav aizgājis no sporta un iestājies klosterī, kā viņš to kādreiz solījies. Savu sasniegumu ziņā daudz apskaustais florenctietis ir Eiropas lielceļu un šoseju valdnieks. Viņš uzvarējis pasaules visos ievērojamākos riteņbraukšanas sarīkojumos: „Tour de France", „Giro D'Italia", „Tour de Suiss" utt, utt. Būdams profesionāls riteņbraucējs, Bartoli no 1935.—1936. g. uzvarējis 88 sacīkstēs, bet jau pirms tam, amatiera gaitās, viņš izcīnījis 44 uzvaras. Kopskaitā Bartoli startējis 450 dažādos šoseju braucienos, veicis 50.000 km un guvis 132 uzvaras. Itaļu sporta žurnālisti šo viru izraudzījuši par savas valsts 1946. g. labāko sportistu. Gino Bartoli jauna uzvara!

•

Parīzes sporta laikr. „L'Equipe Elans" publicē Francijas 1946. g. labāko sportistu sarakstu. Riteņbraucēju, futbolistu, tenisistu un bokseru zemes atlētu atlēts šoreiz ir — airētājs! Viņu sauc Džens Sepheriadess. Tituls: pasaules meistars. Sepheriadess Francijai visas zemes lodes mērogā pērn izcīnīja vienu no vislielskākajām uzvarām — pasaules meistarnosaukumu airēšanā vieninieku sacensībā. Sporta avīžnieku nobalsošanā viņš ar ievērojamu balsu skaitu izvirzīts par franču 1946. g. izcilāko sporta reprezentantu. Otrā vietā: Eiropas pašreiz ātrākais peldētājs Alekss Jani — milzis auguma un savos sporta sasniegumos. Tā nav pasaciņa: kādas peldētavas uzrauga dēls Jani jau 4 g. v. sāka peldēt, bet līdz 15 g. v. bija nopeldējis 12.000 km un tagad, ar 18 gadiem, viņš ir Eiropas un Francijas rekordists 100 m kraula peldējumā. Ak, brīnumi: Jani izstieptu roku platums 2 metri, svars 92 kg un viņš valkā 53. numura kurpes! Francijas 1946. g. labākais vieglatlēts Marsels Hansenne (1500 m — 3:48,6 min.), kas pērn vienīgais spēja spēkoties ar zviedru pasaules klases 1500 m speciālistiem, ieguvis 3. vietu. Ceturtais: vidējā svara bokseris Marsels Cerdans, kas pašreiz ir panākumiem bagātā sacīkšu turnejā Amerikā. Piektais: neoficiālais pasaules meistars tenisā, Vimbledonas sacīkšu uzvarētājs Ivons Petra. Sestais: peldētājs Valereijs. Septītais: viens no franču sporta varoņiem Eiropas meistarsacīkstēs Oslo — 3000 m kavēkļu skrējiena čempions Pujazons. Astotais: Francijas futbola valsts vienības vārtsargs Darui. Viņu atceroties, franči atkal izjūt lepnumu par savu reprezentantu 2—1 uzvaru pag. vasarā Parīzē pret Anglijas vienību. Darui toreiz bija 65.000 skatītāju elks. Tālāk: 9. slēpotājs Coutets, 10. tenisists Bernards un 11. franču pašreiz populārākais basketbolists Busnels. Karā daudz cietusī Francija šodien jau atkal lepojas ar virkni sportistu, kam pasaulē nav pretiniēku!

•

Amerikāņu boksa žurnāls „The Ring" par 1946. g. absolūti spēcīgāko bokseri pasaulē uzskata smagā svara čempionu Džo Luisu, kaut arī aizvadītājā gadā sevišķi audz atzinigu

Marsels Hansenne — Francijas 1946. gada labākais vieglatlēts.

vārdu veltīts vidējā svara pasaules meistaram Tonijam Zalem. Amerikāņi saka, ka īstenībā viņš bijis „fighter of the year". Skaisto Sulivāna balvu, ko gadu mijā saņem ASV populārākais un labākais sportists, par 1946. g. sasniegumiem izpelnījies futbolists G. Deviss. Pārsteidz, ka kandidātos nebija neviena vieglatlēta! Pat arī ne amerikāņu students Fičs, kas pērn sasniedza savu fantastisko pasaules rekordu diska mešanā — 54,96 m. Minētais rezultāts pēc somu daudzciņu punktu tabulu vērtējuma dod 1218 p. un Fičs līdz ar to ir 1946. g. labākais vieglatlēts pasaulē. Lietpratēji domāja ka Sulivāna balvas piešķiršanu šoreiz iespaidos amerikāņu triumfs Devisa kausa izcīņā tenisā. Tādā gadījumā vislielākās izredzes bija Džekam Krameram, ko nepārprotami uzskata par pasaules 1946. g. teicamāko tenisistu. Savā tikko publicētajā sarakstā to „apstiprina arī Francijas tenisa savienības prezidents Pjers Giloss. Sulivāna balvas laureātu vidū pagaidām ir tikai 1 sieviete: 1945. g. vērtīgo trofeju piešķīra kalifornietei Annai Kurtisei par viņas bagātīgo pasaules rekordu birumu peldēšanā. 1946. g. — atkal virtietis!

Arnolds Šmits

LATVIJAS REKORDA 25 GADI

Tikai nedaudzi skatītāji bija svaru celšanas sacīkstēs 1922. g. Rīgā, kad A. Vēveris sasniedza Latvijas rekordu spalvas svarā abrocīgā spiešanā — 80 kg. Gan jau tas toreiz šķita varens rezultāts, taču likās neticami, ka meistari nāks un ies, bet rekords ilgi paliks nelabots. Šodien nu aizgājuši jau 25 gadi, kamēr priecājamies par šo pērli mūsu svaru celšanas rekordu sarakstā. Pasaules rekords ir japāņa Nana 105 kg sasniegums, bet to uzskata par vienreizēju varējumu. Vēvera rekorda lielo vērtību īstenībā izprotam tad, ja atceramies, ka zviedrs Andersons, kas pag. g. rudenī Parīzē izcīnīja pasaules meistarnosaukumu spalvas svarā, abrocīgi spieda 90 kg., bet 4. v. ieguvējs ēģiptietis Chams tieši tik daudz, cik ir Latvijas rekords — 80 kg. Ievērojams būs mirklis, kad kāds mūsu atlēts beidzot pārspēs rekordu, kam jau šodien 25 g. garš mūžs.

A. Šm.

Bavārijas apgabala latviešu komiteja, kā mūs informē BALK izglītības un kultūras daļas vad. Arn. Šteinhards, paredzējusi ziedot dažas balvas izcīņai latviešu sportistiem emigrācijā.

Gēstachtas „Saules" nom. sportistu Špākenbergā iekārtotās sporta zāles 1 g. atcerei veltītajās sacensībās basketbolā uzvarēja Špākenbergas lietuvieši, finālā pieveicot „Saules" vienību 35—24. Volejbolā „Saules" sportistes pārspēja Špākenbergas igauniete 15—1, 15—8. M. K.

RV futbolists Juris Skadiņš ir Songardsholmas latviešu nometnes vecākais Dānijā un vēl vienmēr spēlē futbolu. Dāņi ieinteresēti, lai viņš piedalītos meistarības sacīkstēs. Pagaidām tomēr nav atļaujas. Dānijas futbola savienība nosūtījusi pieprasījumu uz Rīgu, vai Skadiņš agrāk nav bijis profesionāls.

Mūsu izlases futbolists Z. Krišjānovs tagad dzīvo Mitenvaldē. Turienes DP nometnē nodibināta YMCAs nodaļa. Sportistu ricībā ir lieliska sporta zāle. Kalnainajā apkārtnē pašreiz brīnišķiga slēpošana. Latviešu Mitenvaldē, kas atrodas 17 km no Garmišas - Partēnkirchenas, ir maz.

Šveices bekas latviešu nometnes volejbolisti (Bugniuss, Vanags, Dzelme, Kalniņš, Balodis, Šmits) guva šīs sezonas 45. uzvaru, pieveicot UNRRAs 130. vienības igauņus 15—4, 15—8. Arī basketbolā latvieši uzvarēja 57—40. V. A.

Basketbola starptautiskie noteikumi latviskā tulkojumā iznāks 15. janvārī Hanavā. Cena RM 5.—. Pasūtījumi un naudas pārvedumi adresējami laikr. „Tēvzemes" apgādam: Latvian Camp, Lamboystr., Hanau / Main (16).

Leipcigietis Lucs Longs, kas 1936. g. olimpiskās spēlēs Berlīnē izcīnīja sudraba medaļu tāllēkšanā un ir arī Vācijas rekordists šajā disciplīnā, pašreiz atrodas gūstā Kanādā.

Zviedru vieglatlēti Gustafsons un Lidmans ieradušies Ņujorkā. Viņi piedalīsies sacīkstēs telpās.

Dzīve Anglijā tagad trīs reiz dārgāka nekā 1938. g.

„Continental Daily Mail" pēc Ziemsvētkiem aprēķinājis, cik dārgi šogad bijuši parastas angļu ģimenes svētki. Tie izrādījušies trīs reizes dārgāki nekā 1938. gadā. Visai pieticīga svētku svinēšana ģimenei, kurā vīrs, sieva, meita un dēls, izmaksājusi 31 mārciņu, 9 šiliņus un 3 pensus, kamēr 1938. gadā ģimene par tiem pašiem labumiem būtu maksājusi tikai 10 mārciņas, 10 šiliņu un 4 pensus. Ģimenes izdevumi bijuši šādi: par 5 kg smagu tītaru 1938. g. bijis jāmaksā 17 šiliņu un 6 pensi, tagad 2 mārciņas 3 šil. 4 pensi. Par 2,5 kg vērša cepeša — toreiz 6 šil. 8 pensi, tagad 8 šil. Par duci pastēšu — 2 šiliņi, tagad 4 šiliņi, par 1 kg plempudiņa 2 šil. 6 p. — tagad 3 šil. 4 p. Par 1 kg ābolu — 1 šil. 4 p. — 2 šil. Par 1 kg apelsīnu — 1 šil. — 1 šil. 8 p. Puskg. parasto riekstu 1938. g. 4 p., tagad 2 šil., valrieksti toreiz 1 šil., tagad 6. Par 100 cigaretēm 1938. g. — 5 šil., tagad — 11 šil. 8 p., 25 cigāru — 1 mārc. 5 šil., tagad 2 mārc. 10 šil., 250 gr tabakas — 10 šil. — 1 mārc. 8 šil. 8 p. Ducis biskvītu — 2 šil. 6 p. — 6 šil. 6 p. Krāsains dekorāciju papīrs — 6 p., tagad 1 šil. 8 p. 2 duči svētku pastkaršu — 4 šil. — 12 šil. Eglīte — 2 šil. 6 p. — 7 šil. 6 p. Ducis svecīšu — 6 p. — 11 p. Lelle — 9 šil. 6 p. — 1 mārc. 10 šil. Rokas soma — 1 mārc. 5 šil. — 6 mārciņas. Virieša rīta kurpes — 10 šil. 6 p. — 1 mārc. 5 šil. Kājmināms auto — 1 mārc. 5 šil. 6 p. — 6 mārc. 8 šil. 9 p. Grāmata — 6 šil. — 10 šil. 6 p. Lelles ratiņi — 2 mārc. 2 šil. — 4 mārc. Viskijs — 12 šil. 6 p. — 1 mārc. 5 šil. 9 p. Portvīns — 6 šil. — 1 mārc.

No šī saraksta spriežams, ka dzīve Anglijā patlaban patiešām dārga. Nemaz nav jāķeras pie aprēķina, ka, iepērkot angļu mārciņas Vācijas melnā tirgū, kur tā maksājot līdz 500 RM, tādā gadījumā svētki te būtu maksājuši 15.000 RM, bet dārgi svētki iznāk arī, ja ievērojam, ka 30 mārciņas esot krietna meistara mēneša alga, un, piemēram, latvietes, kas saistījušās darbā par slimo kopējām Anglijā, izkāpjot no kuģa, saņēma 24 šiliņus kabatas naudas. Angļu mārciņā, kā zināms, ir 20 šiliņu, un šiliņā ir 12 pensu.

„Hm! Agrāk no vācu sveiciena tādas tulznas gan nedabūju."

Uhlenspiegel

Grāfa Čano dienas grāmata

FAŠISTISKĀS ITALIJAS ĀRLIETU MINISTRA, MUSOLINI ZNOTA GRĀFA GALEOSO ČANO DIENAS GRĀMATAS PIEZĪMES PAR KARU, DIPLOMĀTIJU UN STARPTAUTISKIEM NOTIKUMIEM NO 1939. G. 5. JANVĀRA LĪDZ ČANO NĀVEI 1943. G. 23. DECEMBRĪ.

(5. turpinājums)

1939. g. 6. decembrī — Man bija ilga saruna ar Fransuā-Ponsē, (Francijas vēstnieks — Red.), kuŗas vienīgais svarīgais punkts bija tas, ka franči pielaiž varbūtību, ka vācieši varētu izlauzties cauri Mažino līnijai, bet netic, ka tie pēc tam, cinoties klajā laukā, gūtu uzvaru.

1939. g. 10. decembrī — Musolini arvien vairāk un vairāk uztraucas par angļu blokādi. Viņš draud ar pretsoļiem un atriebšanos.

1939. g. 16. decembrī — Uzrunāju kameru. Manai runai bija lieli panākumi, kaut arī ne visi izprata pretvācisko indi, ar ko tā bija piesātināta. Pirmā mirklī tā šķita tikai pretboļševistiska, bet būtībā vērsos pret vāciešiem. Man stāstīja, ka vācu vēstnieks brīžiem nespējis apslēpt savu neapmierinātību. Labi.

1939. g. 31. decembrī — Musolini joprojām slimo ar atkārtotiem provāciskuma uzplūdiem. Tagad viņš gribētu sūtīt ziņojumu Hitleram, lai apliecinātu, ka Itālija turpina bruņoties. Bet kam mēs gatavojamies? Karš kopā ar Vāciju būtu noziegums un muļķības kalngals. Ja tas būtu vajadzīgs, es piekristu karam pret Vāciju, bet ne kopā ar to. Musolini domā tieši pretējo. Viņš nekādā gadījumā negribētu karot pret Vāciju, un, ja mēs būtu gatavi, viņš cīnītos kopā ar Vāciju pret demokratijām. Pašlaik mums nevajadzētu par karu runāt. Valsts absolūti nesagatavota. Mūsu stāvoklis sliktāks, nekā tas bija septembrī.

1940. g. 15. janvārī — Duče bēdājas par mūsu bruņoto spēku stāvokli, ar ko viņš beidzot labi iepazinies. Gatavo diviziju skaits nepārsniedz 10; janvāra beigās būs 11. Pārējām vairāk vai mazāk trūkst viss, dažām pat 92 proc. no ieročiem. Šais apstākļos ir muļķība runāt par karu. Musolini tik sarūgtināts, ka jūt jaunas kuņģa slimības simptomus.

1940. g. 23. janvārī — Ministru padome. Militārais budžets. Duče izmanto gadījumu, lai runātu par starptautisko stāvokli. Viņš atkārto, ka mēs nevaram pastāvīgi palikt neitrāli. Ja mēs saglabātu neitrālitāti līdz kara beigām, mums pēc tam Eiropas valstu vidū būtu tikai otrās vijoles tiesības.

1940. g. 25. februārī — Hitlers runājis. Pretēji angļu komentāriem, kas vērtē runu par visai ordināru, duče uzskata, ka firers šoreiz gribējis nopietni paziņot vācu miera noteikumus: Vācijas „dzīves telpas" principa atzīšanu un koloniju atjaunošanu. Šie noteikumi man šķiet tādi, ka nebūtu vērts par tiem Londonā runāt, bet duče uzskata tos par pieņemamiem. Duče vēlreiz apliecinājis savu pārliecību, ka sabiedrotie šo karu zaudēs, un visa viņa politika pamatojas uz šīs pārliecības. Viņš atkal runājis par prasībām Francijai un izskaidrojis tezi par nepieciešamību iegūt brīvu ceļu uz pasaules jūrām, jo citādi Itālija nekad nekļūšot imperija.

1940. g. 28. februārī — Duče vakar teica: „Itālijā vēl ir daži nozieduieki un muļķi, kas joprojām tic, ka Vāciju sakaus. Es jums saku, ka Vācija uzvarēs!" Pieņemu apzīmējumu „muļķis", ja tas attiecināts uz mani, bet „nozieduieks" ir par stipru.

No dažādiem avotiem ienāk ziņas, ka Vācija drīz būs gatava ofensīvai rietumu frontē. Tā tomēr nevar sākties tūlīt. Gēringa aprindās min marta beigas, — tas ir mēnesis, kas pēc Hitlera mānticības izdevīgs.

1940. g. 8. martā — Teātrāls žests, kas tīkams vācu gaumei: Makenzens man ziņo, ka svētdien Romā ieradīsies Ribentrops un atvedīs līdz Hitlera atbildi dučem. Viņš svarīgi piebilst, ka Ribentrops apmeklēs arī pāvestu.

Atklāti sakot, man viss tas nepatīk. Tas radīs lielu iespaidu visā pasaulē, taisni tagad, kad mums nevajadzētu liet vairāk degvielas uguni. Bez tam mani baida dučes sastapšanās ar vāciešiem. Viņu pārņēmušas domas par karu, un tās nomāks viņu vēl vairāk, ja sāksies vācu ofensīva rietumos. Tādos apstākļos Ribentropam nemaz nevajadzēs lielu runas spēju, lai novirzītu duči uz ticību, kuŗu pats duče no visas sirds vēlas sākt. Ribentropa apmeklējumu pie pāvesta uzskatu par tikpat skaļu, cik tukšu žestu.

1940. g. 10. martā — Sastapšanās stacijā bija visai vēsa. Pūlis, kas ar zināmām pūlēm bija sapulcināts ap staciju, izrādīja lielu atturību. Kad aizbraucām, Ribentrops aroganti pateica: „Nedaudz mēnešos franču armija būs iznīcināta un angļi kontinentā kara gūstekņi." To pašu frazi viņš atkārtoja arī sarunā ar duči. — Ribentrops atvedis Hitlera vēstuli: garu rakstu, kurā daudz nesvarīgu lietu, bet piemīnēti arī divi svarīgi punkti: ka viņš nodomājis izšķirt konfliktu ar ieročiem, un ka Itālijas vietai nešaubīgi jābūt Vācijas pusē. Duče klausījās un solīja atbildēt rit.

1940. g. 11. martā — Šīsdienas konferencē duče runāja mierīgi. Viņš deklarēja, ka, paturot brīvas rokas laika izvēlē, viņš nolēmis iejaukties karā un cīnīties blakus Vācijai; citiem vārdiem — pievienoties tai. Ribentrops tad ierosināja drīzumā sarīkot Musolini tikšanos ar Hitleru pie Brennera. Duče ātri pieņēma priekšlikumu, ko es atzīstu par visai bīstamu tiešo konsekvenču dēļ, kādas tas var radīt, un šādas satikšanās iespaidu uz nākotni.

1940. g. 13. martā — Ribentrops telefoniski lūdz noteikt tikšanos pie Brennera pirmdienā, 18. martā. Vispirms Musolini uztraucās. „Šie vācieši ir neciešami: tie nedod cilvēkam laiku ne paelpot, ne apdomāties!" Bet tad viņš nolēma, ka ja jau jāsatiekas, tad labāk ātrāk. Par spīti tam, duče bija nervozs. Līdz šim viņš dzīvojis ilūzijās, ka īsts karš nebūs jāsāk.

1940. g. 18. martā — Pie Brennera snieg. Nepacietīgi Musolini gaida savu viesi. Viņš arvien vairāk paklaujas Hitlera fascinējošam iespaidam. Tā militārie panākumi — vienīgie panākumi, kuŗus duče patiešām augsti vērtē — ir svarīgākais iemesls. Sastapšanās ar Hitleru norit ļoti laipni. Konference ir vairāk monologs nekā saruna. Hitlers viens pats runā visu laiku.

1940. g. 19. martā — Spriedelēšana par satikšanos Brennera pārejā turpinājas. Romā vakar satikšanos iztulkoja par soli tuvāk mieram, un visa pilsēta priecājās. Tas lika man padomāt, cik grūti būtu priecāties par kara pieteikumu.

Satiku Samneru Velsu un īsi izskaidroju viņam stāvokli. Viņš laipnīgs, ka nedraud tuliejas militāras sadursmes briesmas. — Atcerēdamies satikšanos ar Hitleru, duče domā, ka Vācija nav sagatavojusies sauszemes ofensīvas uzsākšanai. Duče atzina, ka runājis tikai Hitlers. Viņš pats bija nodomājis pateikt Hitleram daudzas lietas, bet viņam visu laiku vajadzējis klusēt. Tā ir lieta, pie kuŗas viņš, būdams diktātors vai pat diktātoru paraugs, nav pieradis.

1940. g. 23. martā — Musolini tagad atklāti runā par iestāšanos karā Vācijas pusē. Dučes nostāja sākusi iespaidot daudzus fašistu vaditājus.

(Turpinājums sekos)

Sludinājumi

Aktuālu un literāru rakstu sakopojuma **„Trīs Zvaigznes"** 13. un 14. numuri iznākuši un dabūjami lielāko nometņu grāmatnīcās un pie atbiecīgiem pārstāvjiem.

Izdev. J. Dankens, Neuöttingen / Obb., Postschliesfach 69. 24

Annu Juškēvici, dz. Jankevici, un dēlu Hariju (Ojāru) no Rīgas, Slokas ielas, Jēkabu Juškēvicu, Zinaīdu Dupuri un Žani Dupuru no Licmanštates meklē **Aleksandrs Juškēvics:** DP Camp Märzfeld, Moorenbrunn über Feucht, Bayern (13a). 8

Kar. **Richardu Apini,** bij. pol. pulkā, p. z. no Tornas, m. **Vallija Cimdiņa:** Reisensburg Nr. 55, b. Günzburg/Do., Bayern (13b). 16

„LATVIJAS" ABONEMENTS

maksā 4.— RM mēnesī. Sludinājumu maksa: 2.— RM par sludinājuma rindu; piederīgo meklēšanas sludinājumi līdz 4 rindām 4.— RM, garāki par 4 rindām pēc parastā tarifa.

Abonementa pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai", (13b), Günzburg/D., Bürgermeister-Landmann-Platz 7.

Neizlietotus manuskriptus, ja nav pieliktas pastmarkas atpakaļ sūtīšanai, neuzglabā.

Ar autora vārdu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas.